

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ЮРИДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені ЯРОСЛАВА МУДРОГО

ЛАПКІН АНДРІЙ ВАСИЛЬОВИЧ

УДК 347.963(477)

ПРОКУРОР У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ: ТЕОРЕТИЧНІ, ПРАВОВІ ТА
ОРГАНІЗАЦІЙНО-МЕТОДИЧНІ ПРОБЛЕМИ

12.00.09 «Кримінальний процес та криміналістика;
судова експертиза; оперативно-розшукова діяльність»

А В Т О Р Е Ф Е Р А Т
дисертації на здобуття наукового ступеня
доктора юридичних наук

Дисертація є монографією.

Робота виконана на кафедрі судоустрою та прокурорської діяльності Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого, Міністерство освіти і науки України.

Науковий консультант – доктор юридичних наук, професор **Капліна Оксана Володимирівна**, Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого, завідувачка кафедри кримінального процесу Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого, член-кореспондент Національної академії правових наук України.

Офіційні опоненти:

- доктор юридичних наук, професор **Гловюк Ірина Василівна**, Львівський державний університет внутрішніх справ, головний науковий співробітник відділу організації наукової роботи;

- доктор юридичних наук, доцент **Гринюк Володимир Олексійович**, Київський національний університет імені Тараса Шевченка, завідувач кафедри кримінального процесу та криміналістики Інституту права;

- доктор юридичних наук, доцент **Лоскутов Тимур Олександрович**, Криворізький навчально-науковий інститут Донецького юридичного інституту МВС України, професор кафедри організації досудового розслідування.

Захист відбудеться 14 травня 2021 р. о 10.00 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 64.086.01 у Національному юридичному університеті імені Ярослава Мудрого за адресою: 61024, м. Харків, вул. Пушкінська, 77.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого за адресою: 61024, м. Харків, вул. Пушкінська, 84-А.

Автореферат розіслано 12 квітня 2021 р.

Учений секретар

спеціалізованої вченої ради

В. Ю. Шепітько

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Обґрунтування вибору теми дослідження. На сучасному етапі розвитку української державності функціонування вітчизняної прокуратури супроводжують кризові явища, детерміновані непослідовністю й безсистемністю реформ, а також відсутністю стратегії її перспективного розвитку. У цих умовах представлено дослідження покликане знайти відповіді на основні питання щодо сутності та призначення прокуратури крізь призму її функціональної моделі, яка включає визначення мети і завдань, функцій та повноважень прокуратури, її взаємодії з іншими державними інститутами, суспільством та особою. При цьому, виходячи з національних традицій, міжнародних стандартів та соціально-політичних реалій України, за основу взята «обвинувальна» модель прокуратури, яка об'єктивується в діяльності прокурора у кримінальному провадженні.

Водночас проблеми статусу прокурора у кримінальному процесі, його діяльності на різних стадіях та в окремих порядках кримінального провадження в умовах дії КПК України від 2012 р. досі не були комплексно досліджені. Не була сформована цілісна й завершена концепція участі прокурора у кримінальному провадженні, внаслідок чого прокурори, судді та слідчі продовжують керуватися ідеологією КПК України 1960 р., яка не відповідає реаліям новітнього кримінального процесу. Значною мірою цим спричинена низька ефективність діяльності прокурора у кримінальному провадженні зокрема та системи кримінального правосуддя в цілому. Зазначене обумовлює актуальність вказаної теми, її доктринальне та практичне значення.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертація виконана на кафедрі судоустрою та прокурорської діяльності Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого в межах державної цільової комплексної програми «Судова влада: проблеми організації та діяльності» (номер державної реєстрації 0111U000957). Тема роботи затверджена Вченою радою Національного університету «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого» (протокол № 7 від 23.03.2012).

Мета і завдання дослідження. Метою дослідження є розробка концепції діяльності прокурора у кримінальному провадженні, а також формулювання науково обґрунтованих пропозицій, спрямованих на удосконалення її теоретичних, правових та організаційних основ.

На досягнення вказаної мети спрямовані такі завдання:

- з'ясувати природу діяльності прокурора у кримінальному провадженні на основі характеристики функціональної моделі прокуратури;
- сформулювати мету і завдання прокурорської діяльності;
- окреслити предметну сферу діяльності прокуратури;
- розкрити систему функцій прокуратури загалом та кожен з них зокрема, встановити детермінованість ними діяльності прокурора у кримінальному провадженні;

- виокремити систему принципів діяльності прокурора у кримінальному провадженні;
- визначити прокурора як суб'єкта кримінального провадження, з'ясувати його роль у кримінальному процесі через взаємодію з іншими його учасниками;
- охарактеризувати діяльність прокурора у досудовому, судовому кримінальному провадженні та в особливих його порядках;
- сформулювати науково обґрунтовані пропозиції, спрямовані на удосконалення нормативного регулювання діяльності прокурора у кримінальному провадженні.

Об'єктом дослідження виступають правовідносини щодо діяльності прокурора у кримінальному провадженні.

Предметом дослідження є теоретичні, правові та організаційно-методичні проблеми участі прокурора у кримінальному провадженні.

Методи дослідження. При проведенні дослідження було використано комплекс загальнонаукових і спеціальних методів. Діалектичний метод наукового пізнання став методологічною основою роботи, за його допомогою всі аспекти діяльності прокурора у кримінальному провадженні розглянуто у взаємозв'язку та взаємозалежності. Застосування історичного методу дозволило простежити процеси, пов'язані з трансформацією функціональної моделі прокуратури, розвитком її правових основ (підрозділи 1.2, 1.3). Компаративний метод став у нагоді при аналізі зарубіжного досвіду діяльності прокурора у кримінальному провадженні (підрозділ 1.4). Метод функціонального аналізу дав змогу визначити функціональну модель прокуратури та її об'єктивацію у кримінальному провадженні (підрозділ 2.1). Системно-структурний метод дозволив розглянути діяльність прокурора у кримінальному провадженні як цілісну систему і структурувати її залежно від стадій кримінального провадження (розділи 4, 5) та окремих його порядків (розділ 6). Метод правового моделювання використовувався при конструюванні оптимальної функціональної моделі прокуратури (підрозділи 2.2-2.4). За допомогою соціологічного та статистичного методів проведено анкетування прокурорів і слідчих та узагальнено його результати.

Нормативно-правову та інформаційну основу дослідження склали: Конституція України, міжнародні договори України, КПК України, Закон України «Про прокуратуру» та інші закони України, відомчі акти прокуратури, рішення Європейського суду з прав людини (ЄСПЛ), Конституційного Суду України та Верховного Суду, акти міжнародних організацій, законодавство зарубіжних держав та ін.

Теоретичною основою дослідження є роботи фахівців із теорії прокуратури, кримінального процесу, конституційного, міжнародного, кримінального, адміністративного права, кримінології, криміналістики та інших юридичних наук.

Емпіричну базу дослідження становлять: 1) статистичні дані: «Звіт про роботу прокурора»,

«Єдиний звіт про зареєстровані кримінальні правопорушення та результати їх досудового розслідування» за 2013-2019 роки; «Збірник статистичної інформації про стан злочинності» за 2009-2012 роки; 2) аналітичні дані стану: здійснення правосуддя за 2009-2016 роки; протидії злочинності, корупції та прокурорсько-слідчої роботи за 2014-2019 роки; 3) анкетування з питань участі у кримінальному провадженні 1072 прокурорів (Додаток В) та 384 слідчих (Додаток Г); 4) узагальнення судової практики щодо: розгляду слідчими суддями скарг на повідомлення про підозру (50 ухвал) (Додаток Д) та повернення прокурорам обвинувальних актів у підготовчому провадженні (30 ухвал) (Додаток Є).

Наукова новизна одержаних результатів визначається тим, що дисертація є першою у вітчизняній юридичній науці кваліфікаційною працею, в якій проводиться комплексне дослідження теоретичних, правових та організаційно-методичних основ діяльності прокурора у кримінальному провадженні.

Уперше:

- розкрито крізь призму доктрини судового права правову природу участі прокурора у кримінальному провадженні як публічного позивача, діяльність якого зі здійснення кримінального переслідування є рушійною силою кримінального провадження, визначає його предмет і межі, зумовлює продовження, зупинення, трансформацію або припинення;

- визначено цілеспрямування обвинувальної моделі прокуратури, що включає її мету – захист людини, суспільства і держави від кримінально-протиправних посягань, а також такі завдання, як: 1) формування і забезпечення реалізації державної політики у сфері протидії кримінальній протиправності; 2) узгодження та спрямування діяльності органів та установ кримінальної юстиції, інших уповноважених суб'єктів щодо запобігання, виявлення та припинення кримінальних правопорушень, встановлення осіб, які їх вчинили, застосування до них примусових заходів та виконання кримінальних покарань; 3) сприяння вирішенню кримінально-правових конфліктів шляхом притягнення винуватих у вчиненні кримінальних правопорушень осіб до кримінальної відповідальності або застосування інших заходів кримінально-правового характеру до осіб, які не підлягають кримінальній відповідальності; 4) забезпечення відшкодування завданої кримінальними правопорушеннями шкоди та подолання їх негативних наслідків в інший спосіб;

- сформульовано систему функцій прокуратури *de lege ferenda*, до якої віднесено: 1) формування державної антикримінальної політики; 2) кримінальне переслідування, що включає: менеджмент досудовим розслідуванням; порушення та підтримання публічного обвинувачення; участь у виконанні кримінальних покарань та інших примусових заходів кримінально-правового та процесуального характеру; 3) представництво інтересів громадян та держави щодо забезпечення відшкодування завданої кримінальними правопорушеннями шкоди; 4) координацію діяльності органів правопорядку та інших органів у сфері протидії кримінальній протиправності;

- запропоновано підхід «прокуророцентризму» до характеристики системи кримінальної юстиції, з позицій якого обґрунтовано системоутворюючу (тобто провідну, спрямовуючу й узгоджуючу) роль прокурора, обумовлену тим, що його діяльність реалізується на всіх етапах функціонування цієї системи та стосується всіх її елементів, забезпечуючи їх єдність і взаємозв'язок, а тому має щодо неї «стрижневий» характер;

- визначено поняття кримінального позову як зверненої до суду вимоги прокурора про захист особи, суспільства та держави від кримінально-протиправного посягання, різновидами якої є обвинувачення, клопотання про застосування до особи примусових заходів медичного (далі – ПЗМХ) чи виховного (далі – ПЗВХ) характеру, або інших заходів кримінально-правового характеру до юридичної особи, на підставі та в межах якої суд розглядає та вирішує конкретний кримінально-правовий конфлікт;

- виокремлено систему принципів діяльності прокурора у кримінальному провадженні, до якої віднесено: 1) публічність кримінального переслідування; 2) монополію прокурора на здійснення кримінального переслідування; 3) обов'язковість участі прокурора у кримінальному провадженні; 4) незалежність прокурора; 5) дискреційність кримінального переслідування; 6) ієрархічність кримінального переслідування; 7) територіальність діяльності прокурорів; 8) спеціалізацію діяльності прокурорів; 9) незмінюваність прокурора у кримінальному провадженні; 10) одноособове та колективне здійснення повноважень прокурора;

- запроваджено у науковий обіг поняття «процесуальний менеджмент досудовим розслідуванням», визначене як діяльність прокурора, що полягає у вжитті комплексу управлінських та процесуальних заходів до забезпечення проведення всебічного, повного й об'єктивного досудового розслідування у встановлені законом строки шляхом об'єднання, мобілізації та спрямування зусиль органів досудового розслідування й оперативних підрозділів на виконання завдань кримінального провадження, налагодження та впорядкування їх діяльності;

- доведено доцільність розглядати забезпечення прокурором розумних строків досудового розслідування як прояв тайм-менеджменту – складової процесуального менеджменту досудовим розслідуванням, спрямованої на максимальне досягнення його результату в мінімальні строки, що включає: 1) визначення строку досудового розслідування; 2) контроль за додержанням цього строку; 3) зупинення досудового розслідування; 4) продовження строку досудового розслідування;

- обґрунтовано розуміння діяльності прокурора щодо повідомлення особі про підозру як порушення публічного обвинувачення, яке здійснюється за рішенням прокурора на підставі достатніх даних про вчинення особою кримінального правопорушення, оформлюється вмотивованою постановою та означає персоніфікацію кримінального переслідування.

Удосконалено:

- дефініцію кримінального переслідування як спрямованої на вирішення кримінально-правового

конфлікту шляхом притягнення до кримінальної відповідальності або застосування інших заходів кримінально-правового характеру до особи, яка вчинила кримінально-протиправне діяння, та здійснюваної в межах кримінального провадження і за допомогою його процедур діяльності прокурора, що включає формування, формулювання, висунення і доведення у суді кримінального позову, впровадження його у судові рішення та реалізацію при його виконанні;

- розуміння досудового розслідування як спрямованої на забезпечення доступу особи до кримінального правосуддя стадії кримінального провадження, в якій здійснюється підготовка і звернення до суду кримінального позову за допомогою встановлення та доведення кримінально-правових відносин шляхом фіксації кримінального правопорушення або іншого суспільно небезпечного діяння, передбаченого законом про кримінальну відповідальність, його розкриття і викриття особи, яка його вчинила, а також збирання й оформлення необхідних для цього доказів;

- класифікацію публічного обвинувачення за структурою на: 1) просте (обвинувачення однієї особи у вчиненні одного кримінального правопорушення) та 2) складне обвинувачення, яке, у свою чергу, поділено на: а) складнооб'єктне (обвинувачення однієї особи у вчиненні декількох кримінальних правопорушень), б) складносуб'єктне (обвинувачення декількох осіб у вчиненні одного кримінального правопорушення) або в) комплексне (обвинувачення декількох осіб у вчиненні кількох кримінальних правопорушень).

Набули подальшого розвитку:

- розуміння функціональної моделі прокуратури як певного її типового різновиду, обумовленого соціальним призначенням цього органу, покладеними на нього завданнями та спрямованими на їх досягнення функціями, що здійснюються у певній предметній сфері за допомогою наданих законом повноважень, правових засобів і форм їх реалізації;

- визначення системи кримінальної юстиції (кримінального правосуддя), що розглядається як сукупність органів та установ, об'єднаних спільною метою щодо захисту людини, суспільства та держави від кримінально-протиправних посягань та наділених спрямованими на її досягнення і здійснюваними на єдиній правовій основі повноваженнями щодо протидії кримінальній протиправності, яка передбачає публічну реакцію на її прояви і вирішення кримінально-правових конфліктів за допомогою встановлених законом форм, засобів та процедур;

- пропозиції щодо підвищення ефективності прокурорської діяльності за такими напрямками, як: 1) удосконалення правового регулювання; 2) покращення кадрового забезпечення; 3) оптимізація організаційної структури прокуратури; 4) раціональне використання матеріальних та інших ресурсів; 5) упровадження сучасних технологій, процедур і практик реалізації повноважень.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що сформульовані в дисертації висновки та пропозиції можуть бути використані: 1) у науково-дослідницьких цілях – при проведенні подальших теоретичних розробок організації та діяльності прокуратури, а також участі

прокурора у кримінальному провадженні; 2) у правотворчій сфері – при удосконаленні Конституції України, кримінального процесуального законодавства та законодавства про прокуратуру; 3) у навчально-методичному процесі – при підготовці підручників, навчальних посібників із теорії прокуратури та кримінального процесу, а також при викладанні відповідних курсів та інших навчальних дисциплін; 4) у правозастосовній діяльності – для надання методичної допомоги прокурорам, слідчим, дізнавачам, суддям, адвокатам; 5) у правовиховній сфері – для підвищення рівня правової обізнаності працівників прокуратури, суду та органів правопорядку, а також пересічних громадян.

Особистий внесок здобувача. Дисертація становить самостійне комплексне дослідження й відбиває особистий здобуток автора. В опублікованій у співавторстві з О. Трефіловим статті «Функции прокурора в уголовном судопроизводстве России и Украины: сравнительно-правовое исследование» автором дисертації особисто проведено дослідження функцій прокурора у кримінальному судочинстві України. У статті, опублікованій у співавторстві з В. Маринівим, Д. Євтеєвою, А. Столітнім та А. Боровиком «Compensation for damage caused by offences as the way of protection of victims' rights (on the example of Ukraine): the economic and legal aspects» внесок дисертанта полягав у дослідженні проблем відшкодування завданої потерпілому шкоди. У статті «International standards for application of compulsory medical measures», співавторами якої були Д. Євтеєва та В. Карелін, дисертантом проаналізовано правові позиції ЄСПЛ в частині застосування ПЗМХ.

Апробація результатів дисертації. Теоретичні положення, викладені у дисертації, розглядалися й обговорювалися на засіданнях кафедри судоустрою та прокурорської діяльності, а також на міжкафедральних семінарах Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого. Основні результати дослідження доповідалися автором на понад 50 конференціях, семінарах та інших науково-практичних заходах, зокрема таких, як: Всеукраїнські науково-практичні конференції «Юридична осінь» 2012, 2013, 2014 (м. Харків, 13.11.2012; 14.11.2013; 14.11.2014); Міжнародна науково-практична конференція «Совершенствование правового регулирования и механизмов функционирования системы противодействия преступности» (м. Мінськ, Республіка Білорусь, 18-19.10.2013); VIII, XII, XIII, XIV Міжнародні науково-практичні конференції «Від громадянського суспільства – до правової держави» (м. Харків, 21.11.2013; 22.04.2016; 27.04.2017; 20.04.2018); II, VI, VII Міжнародні науково-практичні конференції «Сучасні проблеми правового, економічного та соціального розвитку держави» (м. Харків, 22.11.2013; 01.12.2017; 30.11.2018); Міжнародні науково-практичні конференції, присвячені пам'яті проф. І. Є. Марочкина «Актуальні проблеми судового права» (м. Харків, 30.10.2015, 20.04.2017); Міжнародна науково-практична конференція «Захист прав людини в парадигмі верховенства права» (м. Київ 17-18.05.2017); I і IV Міжнародні наукові конференції «Сучасні

виклики та актуальні проблеми судової реформи в Україні» (м. Чернівці, 26-27.10.2017; 16.10.2020); X, XI Міжнародні науково-практичні конференції «Роль та місце правоохоронних органів у розбудові демократичної правової держави» (м. Одеса, 30.03.2018, 25.03.2019); Загальнонаціональні юридичні форуми «Доступ до правосуддя у контексті судової реформи» і «Доступ до правосуддя в контексті реформи децентралізації в Україні» (м. Сєверодонецьк, 25.05.2018; 13.12.2019); VII Міжнародна конференція «Society. Health. Welfare» (м. Рига, Латвія, 10-12.10.2018); Міжнародна конференція Консорціуму оборонних академій та дослідницьких інституцій Програми НАТО «Партнерство заради миру» (м. Бухарест, Румунія, 15-17.10.2018); Міжнародна науково-практична конференція «Кримінальна юстиція у підготовці майбутніх суддів, прокурорів, слідчих з урахуванням європейських стандартів з прав людини» (м. Львів, 20-21.02.2020); II Міжнародна науково-практична конференція «Актуальні питання судової експертології, криміналістики і кримінального процесу» (м. Київ, 19.11.2020) та ін.

Результати дослідження були оформлені у вигляді законопроекту, направлено на розгляд Комітету Верховної Ради України з питань законодавчого забезпечення правоохоронної діяльності (Лист голови Комітету № 04-18/12-32-15 від 07.12.2015), а також упроваджені у практичну діяльність органів прокуратури України (Акт впровадження Генеральної прокуратури України від 19.12.2019), Кваліфікаційно-дисциплінарної комісії прокурорів (Акт впровадження від 25.10.2018) та Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних та кримінальних справ (Акт впровадження від 18.11.2015).

Структура й обсяг дисертації складаються зі вступу, 6-х розділів, що містять 28 підрозділів, висновків, списку використаних джерел і додатків. Загальний обсяг становить 1304 сторінки, з яких 1010 сторінок – основного тексту, список використаних джерел з 2589 найменувань займає 206 сторінок, додатки – 88 сторінок.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** роботи обґрунтовано вибір теми дисертації, визначено її зв'язок із науковими програмами, мету й завдання дослідження, його об'єкт і предмет, охарактеризовано методологічну базу, розкрито наукову новизну та практичне значення одержаних результатів, дані щодо їх апробації.

Розділ 1. «Теоретичні, історичні та правові основи діяльності прокурора у кримінальному провадженні» складається з чотирьох підрозділів.

У *підрозділі 1.1. «Теоретичні основи дослідження діяльності прокурора у кримінальному провадженні»* проаналізовані основні наукові роботи щодо об'єкта і предмета дослідження та виокремлені раніше не розв'язані проблеми участі прокурора у кримінальному провадженні.

Обґрунтовано, що їх теоретичне дослідження займає граничне положення між науками кримінального процесу та теорії прокуратури. Запропоновано вирішення питання його наукового

позиціювання шляхом розгляду цих проблем крізь призму судового права як наукової доктрини, предметом якої є правовідносини стосовно забезпечення права особи на судовий захист, що складаються в процесі інституалізації, організації та функціонування судової влади та суміжних з нею інститутів, зокрема прокуратури.

У підрозділі 1.2. *«Історична ретроспектива і сучасний стан діяльності прокурора у кримінальному провадженні»* на основі поєднання історично-правового критерію з інституціональним та функціональним виокремлено та проаналізовано такі етапи історії прокуратури: 1) переходу від приватного до публічного обвинувачення та виникнення перших прообразів прокуратури (доба античності та раннього середньовіччя); 2) інституалізації прокуратури як органу обвинувачення та виникнення перших органів обвинувачення на території України (високе та пізніє середньовіччя); 3) створення прокуратури наглядового типу (1722 р. – середина XIX ст.); 4) трансформації прокуратури в орган кримінального переслідування (1864 – 1917 рр.); 5) існування прокуратури наглядово-обвинувального типу (доба УНР, Директорії та Гетьманату); 6) утвердження наглядової моделі прокуратури (радянська доба); 7) становлення прокуратури у незалежній Україні та зміни її моделі на наглядово-обвинувальну (1991-2001 рр.); 8) пошуку оптимальної функціональної моделі прокуратури (2001 – 2012 рр.); 9) трансформації прокуратури в обвинувально-наглядову та переходу до обвинувальної (з 2012 р.).

У підрозділі 1.3. *«Правові основи діяльності прокурора у кримінальному провадженні»* проаналізовано систему норм права, на якій базується участь прокурора у кримінальному судочинстві. Її утворюють положення Конституції України, міжнародних актів, національного кримінального, кримінального процесуального та кримінально-виконавчого законодавства, законодавства про прокуратуру та органи правопорядку, підзаконних та відомчих актів, а також квазіправові правила (методичні рекомендації прокуратури та судова практика), що регламентують організацію й діяльність прокуратури загалом та у кримінальному провадженні зокрема. Обґрунтовано, що їх особливостями є комплексний характер, нестабільність, відсутність правової визначеності, колізійність та неузгодженість за рівнем та предметом правового регулювання.

Вироблено пропозиції щодо удосконалення зазначених норм, а саме: провести перегляд, оновлення й узгодження всього масиву правових основ прокурорської діяльності; виключити з числа суб'єктів їх створення будь-кого, крім Верховної Ради України, Президента України та Генерального прокурора (далі – ГП); надати ГП право законодавчої ініціативи; надати юридичної сили «м'якого права» для прокурорів методичним рекомендаціям Офісу ГП та ін.

У підрозділі 1.4. *«Міжнародні стандарти та зарубіжний досвід діяльності прокурора у кримінальному провадженні»* на основі дослідження документів ООН, Ради Європи та її структур, Міжнародної асоціації прокурорів та інших міжнародних організацій проаналізовано міжнародні стандарти діяльності прокурора у кримінальному провадженні. Їх складають положення

міжнародно-правових документів, що встановлюють певні модельні правила оптимальної організації і діяльності органів прокуратури, які мають загальний, абстрактний, універсальний характер та юридичну силу м'якого права («soft law»), виступаючи критеріями приведення національного законодавства про прокуратуру у відповідність до кращих світових практик.

На основі досвіду функціонування прокуратури в окремих державах, що репрезентують систему загального права (в Англії та США), континентальну правову сім'ю (у Франції, Німеччині, Італії, Іспанії та Польщі) та пострадянські країни (у Білорусі, Грузії, Казахстані, Молдові, Росії), аргументовано, що: 1) тип кримінального процесу та модель прокуратури є взаємообумовленими та в основному залежать від належності держави до тієї чи іншої правової сім'ї; 2) незалежно від правової системи прокуратурою можна вважати державний орган, який створюється і діє для публічної обвинувальної діяльності.

Розділ 2. «Правова природа діяльності прокурора у кримінальному провадженні» складається з чотирьох підрозділів.

У підрозділі 2.1. «Функціональна модель прокуратури як концептуальна основа діяльності прокурора у кримінальному провадженні» виокремлено дві основні функціональні моделі прокуратури: наглядову та обвинувальну, які охарактеризовано за такими аспектами: 1) цільовим, який утворюють мета і завдання прокуратури; 2) предметним, що визначається сферою функціонування прокуратури; 3) діяльнісним, який складають функції прокуратури та відповідні повноваження прокурорів.

Обґрунтовано, що недоліки реформування вітчизняної прокуратури привели її в стан «кризи цілеспрямованості», коли цілісної й завершеної обвинувальної моделі прокуратури, яка б замінила наглядову, в Україні не було створено, а сформована натомість перехідна «квазімодель» не має чіткого призначення та місця в державному механізмі, є громіздкою та малоефективною, а тому не задовольняє соціальні потреби. Низький рівень довіри населення до прокуратури, а також недовіра системи кримінального правосуддя формують соціальний запит на удосконалення обвинувальної моделі прокуратури.

У підрозділі 2.2. «Мета і завдання прокуратури» досліджено цільовий аспект функціональної моделі прокуратури.

Обґрунтовано, що у межах обвинувальної моделі мета і завдання прокуратури мають бути узгоджені із цілями системи кримінального правосуддя. На основі системного аналізу положень ст. 1 КК України, ст. 2 КПК України, ст. 1 КВК України, ст. 1 Закону України «Про прокуратуру», а також міжнародних стандартів сформульовано мету та спрямовані на її реалізацію завдання прокуратури, а також визначено загальну антикримінальну спрямованість прокурорської діяльності.

У підрозділі 2.3. «Кримінальне правосуддя як сфера функціонування прокуратури»

аргументовано, що обмеження предметної сфери функціонування прокуратури обвинувальної моделі рамками кримінального правосуддя передбачає підпорядкування прокуратури меті, спрямованості і правовим основам системи кримінальної юстиції, а також узгодженість її діяльності з іншими суб'єктами цієї системи.

Доведено, що місце прокуратури у цій системі визначається її компетенцією, в межах якої прокуратура відповідає за притягнення до кримінальної відповідальності особи, яка вчинила кримінальне правопорушення, шляхом здійснення обвинувальної функції, що є стрижневою для кримінального правосуддя. Поряд із цим прокуратура виконує низку функцій, спрямованих на узгодження та впорядкування елементів цієї системи, що дає підстави для висновку про прокурорцентризм кримінального правосуддя.

У підрозділі 2.4. «Функції прокуратури» досліджено функції прокуратури *de lege lata*, а також сформульовано авторське бачення системи функцій прокуратури *de lege ferenda*.

Обґрунтовано, що система функцій прокуратури *de lege lata* є недосконалою в аспекті їх змісту, обсягу та формулювання, оскільки вона: 1) позбавлена єдиної концептуальної основи, якою в межах обвинувальної моделі має бути протидія кримінальній протиправності; 2) не відображає всіх напрямів діяльності прокуратури у межах кримінального правосуддя, однак поширює роль прокуратури поза ці межі; 3) не узгоджується із процесуальними функціями, виконуваними прокурором у кримінальному провадженні; 4) передбачає неконкретні або суперечливі формулювання. Зважаючи на це, визначено систему перспективних функцій прокуратури, а також розкрито зміст кожної з них.

Розділ 3. «Загальна характеристика діяльності прокурора у кримінальному провадженні» складається з п'яти підрозділів.

У підрозділі 3.1. «Прокурор як учасник кримінального провадження» залежно від ролі у кримінальному провадженні виокремлено двох основних суб'єктів прокурорської діяльності: процесуального прокурора та прокурора вищого рівня.

Класифіковано повноваження прокурора вищого рівня у кримінальному провадженні за їх характером на такі групи: 1) організаційні; 2) контрольні; 3) субсидіарні; 4) виключні; 5) змішані. Процесуальний статус прокурора вищого рівня визначено як: «повноваження процесуального прокурора» + «організаційно-контрольні та/або виключні повноваження».

Обґрунтовано висновок щодо необхідності звуження сфери організаційних та контрольних повноважень прокурора вищого рівня та розширення сфери субсидіарних із метою мінімізації його впливу на процесуального прокурора.

У підрозділі 3.2. «Принципи діяльності прокурора у кримінальному провадженні» розкрито зміст принципів участі прокурора у кримінальному процесі як основоположних керівних начал, значення яких полягає в: 1) забезпеченні єдиної концептуальної основи діяльності прокурора у

кримінальному провадженні в окремих його порядках, стадіях та етапах; 2) усуненні прогалин та подоланні колізій правового регулювання цієї діяльності, визначенні перспектив його розвитку; 3) конкретизації процесуального статусу прокурора у кримінальному судочинстві; 4) підвищенні ефективності діяльності прокурора у кримінальному провадженні.

У підрозділі 3.3. *«Періодизація діяльності прокурора у кримінальному провадженні»* проведено поділ кримінальної процесуальної діяльності прокурора як динамічного явища на певні етапи її розвитку за такими критеріями: 1) процесуально-криміналістичним, який відображає розвиток кримінального провадження; 2) матеріально-змістовним, в основі якого лежить діалектика кримінального переслідування; 3) організаційно-управлінським, що враховує управлінський цикл організації роботи прокурора. Залежно від кожного з них виокремлено основні етапи діяльності прокурора та надано їх загальну характеристику.

У підрозділі 3.4. *«Роль прокурора у суб'єктній структурі кримінального провадження»* досліджено загальні питання взаємодії прокурора з іншими органами та особами, які беруть участь у кримінальному провадженні.

В аспекті відносин із судовою владою розглянуто проблеми взаємодії прокурора із: 1) слідчим суддею при реалізації ним функції судового контролю (на стадії досудового розслідування) та 2) судом при розгляді й вирішенні кримінальних проваджень (на судових стадіях процесу), у т. ч.: а) судом першої інстанції; б) судом апеляційної інстанції; в) судом касаційної інстанції.

В аспекті взаємодії з органами досудового розслідування досліджено здійснення прокурором процесуального менеджменту діяльності слідчих, дізнавачів, керівників органів досудового розслідування й органів дізнання, а також оперативних працівників.

В аспекті взаємодії з іншими учасниками кримінального провадження проаналізовано діяльність прокурора щодо забезпечення прав та законних інтересів підозрюваного (обвинуваченого), потерпілого, заявника, свідка, а також інших учасників процесу.

У підрозділі 3.5. *«Шляхи підвищення ефективності діяльності прокурора у кримінальному провадженні»* на основі дослідження якісних та кількісних показників, а також показників результативності зроблено висновок про низьку ефективність діяльності прокурора у кримінальному провадженні України.

З урахуванням міжнародних стандартів обґрунтовано нагальну необхідність вжиття комплексу правових та організаційних заходів, спрямованих на підвищення її ефективності, а також сформульовано пропозиції щодо них.

Розділ 4. «Прокурор у досудовому кримінальному провадженні» складається з чотирьох підрозділів.

У підрозділі 4.1. *«Загальна характеристика діяльності прокурора у досудовому кримінальному провадженні»* послідовно розкрито питання щодо: сутності досудового розслідування з позиції

забезпечення доступу особи до кримінального правосуддя; значення досудового розслідування для здійснюваної прокурором кримінально-позовної діяльності; ролі прокурора у досудовому розслідуванні в аспекті підготовки кримінального позову; предмета, засобів та форм прокурорської діяльності на цій стадії.

Виокремлено та проаналізовано такі форми участі прокурора у досудовому розслідуванні, як: 1) особисте здійснення досудового розслідування; 2) процесуальне керівництво ним; 3) нагляд за його здійсненням, що відрізняються ступенем задіяння прокурора у процес розслідування, обсягом та характером його повноважень.

У підрозділі 4.2. *«Діяльність прокурора на початку досудового розслідування»* проаналізовано проблеми прокурорської діяльності на цьому етапі, опосередковані її об'єктом, яким є сукупність правовідносин, пов'язаних із надходженням, прийняттям, реєстрацією, обліком і вирішенням заяв і повідомлень про кримінальні правопорушення, особистим виявленням інформації щодо кримінальних правопорушень, внесенням відомостей щодо них до ЄРДР, проведенням першочергових слідчих (розшукових) дій (далі – СРД) та інших процесуальних дій із метою встановлення ознак кримінального правопорушення, осіб, що їх вчинили, та притягнення їх до кримінальної відповідальності.

Розглянуто питання, які складають предмет діяльності прокурора на цьому етапі, зокрема: прийняття, облік та реєстрація уповноваженими органами заяв та повідомлень про кримінальні правопорушення; визначення підслідності; проведення першочергових СРД; з'ясування необхідності продовження або закриття кримінального провадження тощо.

У підрозділі 4.3. *«Діяльність прокурора на центральному етапі досудового розслідування»* досліджено проблеми діяльності прокурора, пов'язані із повідомленням особі про підозру та сукупністю правовідносин, що стосуються встановлення підстави пред'явлення кримінального позову та персоніфікації кримінального переслідування.

Здійснено аналіз питань, що віднесені до предмета діяльності прокурора на цьому етапі, а саме: 1) обґрунтованості повідомлення про підозру; 2) доцільності такого повідомлення; 3) своєчасності цього повідомлення; 4) оформлення повідомлення про підозру; 5) забезпечення прав підозрюваного; 6) застосування заходів забезпечення кримінального провадження щодо підозрюваного; 7) корегування повідомлення про підозру.

У підрозділі 4.4. *«Діяльність прокурора на етапі закінчення досудового розслідування»* розкрито сутність і значення закриття кримінального провадження та звернення до суду з обвинувальним актом, форми участі прокурора в їх реалізації, встановлення прокурором підстав їх застосування, а також порядок закінчення прокурором досудового розслідування в кожній із цих форм.

Досліджено діяльність прокурора щодо закриття кримінального провадження на таких етапах:

1) перевірка матеріалів досудового розслідування; 2) відкриття матеріалів іншій стороні; 3) винесення постанови про закриття кримінального провадження; 4) надання її копії учасникам кримінального провадження; 5) вжиття заходів до реабілітації особи або відшкодування завданої кримінальним правопорушенням шкоди; 6) перевірка та оскарження постанови про закриття кримінального провадження.

Охарактеризовано порядок закінчення прокурором досудового розслідування зі зверненням до суду з обвинувальним актом, що включає: 1) перевірку та систематизацію матеріалів досудового розслідування; 2) відкриття матеріалів іншій стороні; 3) вирішення заявлених клопотань; 4) оформлення обвинувального акта; 5) надання копії обвинувального акта та інших документів учасникам кримінального провадження; 6) направлення обвинувального акта до суду.

Розділ 5. «Прокурор у судовому кримінальному провадженні» складається з чотирьох підрозділів.

У підрозділі 5.1. *«Предмет та межі діяльності прокурора у судовому провадженні»* аргументовано, що у судовому кримінальному провадженні прокурор має статус позивача та доводить перед судом пред'явлений ним публічний кримінальний позов. Він ініціює судові провадження, визначає його предмет і межі та може змінити їх у разі необхідності.

Проаналізована роль прокурора у зміні предмета та меж судового провадження, а саме: підстави та форми такої зміни, її порядок, а також особливості зміни прокурором публічного обвинувачення, висунення прокурором додаткового обвинувачення та відмови прокурора від підтримання публічного обвинувачення.

У підрозділі 5.2. *«Участь прокурора у підготовчому судовому провадженні»* розкрито сутність та значення діяльності прокурора у підготовчому провадженні, а також досліджено порядок його діяльності на цій стадії.

З метою приведення підготовчого кримінального провадження у відповідність до інших видів судочинства запропоновано виокремити у його структурі два етапи: відкриття судового провадження (передбачає встановлення можливості призначення судового розгляду) та підготовку до судового розгляду (вирішення організаційно-підготовчих питань щодо його проведення). Визначено роль прокурора на кожному з цих етапів.

У підрозділі 5.3. *«Участь прокурора у судовому розгляді кримінального провадження»* аргументовано, що статус прокурора у судовому розгляді визначається тим, що він: 1) є стороною кримінального провадження, яка визначає предмет і межі судового розгляду; 2) є рівним у правах зі стороною захисту, але виконує інші завдання й спрямовану на їх реалізацію процесуальну функцію; 3) має виключне й монопольне право на підтримання публічного обвинувачення перед судом; 4) реалізує це право за допомогою системи загальних для сторін кримінального провадження процесуальних прав та обов'язків; 5) має бути активним та ініціативним у

відстоюванні своєї правової позиції.

Послідовно проаналізовано проблеми прокурорської діяльності на підготовчому етапі судового розгляду, на етапі з'ясування обставин та перевірки їх доказами, а також на етапі судових дебатів. Окрему увагу приділено обвинувальній промові прокурора як своєрідній квінтесенції обвинувальної діяльності прокурора у кримінальному провадженні.

У підрозділі 5.4. «Діяльність прокурора на стадіях перегляду судових рішень у кримінальному провадженні» визначено предмет і межі діяльності прокурора щодо оскарження судових рішень, повноваження прокурора у кримінальному провадженні з перегляду судових рішень, а також суб'єктів прокурорської діяльності щодо перегляду судових рішень та проблеми співвідношення їх компетенції на цих стадіях.

Залежно від відповідності оскаржуваного судового рішення позиції прокурора у суді першої інстанції виокремлено та досліджено такі варіанти оскарження: 1) коли таке рішення не відповідає займаній ним у суді першої інстанції позиції; 2) коли воно фактично відповідає цій позиції, але прийняте з такими порушеннями закону, які не дозволяють вважати його правосудним; 3) коли воно хоча й відповідає цій позиції, проте сама позиція прокурора була незаконною чи необґрунтованою.

Розділ 6. «Діяльність прокурора в особливих порядках кримінального провадження» складається із семи підрозділів.

У підрозділі 6.1. «Диференціація діяльності прокурора у кримінальному провадженні» визначено критерії відмежування особливих порядків кримінального провадження від загального.

Аргументовано, що особливий порядок провадження позначається на прокурорській діяльності в таких аспектах: 1) прийняття рішення про перехід від загального до особливого порядку провадження; 2) зміни в предметі доказування; 3) зміни в обсязі та/або порядку проведення СРД та інших процесуальних дій; 4) виконання обов'язку щодо забезпечення додаткових процесуальних гарантій; 5) ініціювання судового провадження; 6) можливість повернення до загального порядку провадження, що повністю або частково нівелює процесуальні результати, отримані в особливому порядку.

У підрозділі 6.2. «Участь прокурора у кримінальному провадженні на підставі угод» розглянуто особливий порядок кримінального переслідування, зміст якого полягає в урегулюванні кримінально-правового конфлікту за домовленістю між його сторонами на засадах взаємних поступок і порозуміння між ними, а наслідок – у призначенні узгоджених виду і міри покарання.

Сформульовано пропозиції, спрямовані на удосконалення цієї діяльності, а саме: 1) розширити сферу застосування угод про визнання винуватості: а) відмовившись від інших обмежувальних вимог до їх укладення, крім ступеня тяжкості кримінального правопорушення; б) урізноманітнивши коло обов'язків, які можуть покладатися на підозрюваного (обвинуваченого)

за умовами угоди; в) передбачивши відшкодування завданої кримінальним правопорушенням шкоди як загальну умову угоди; 2) розширити роль прокурора в застосуванні угод про примирення, запровадивши модель «прокурорської медіації» до сформування системи медіаційного забезпечення кримінального процесу.

У підрозділі 6.3. «Участь прокурора у кримінальному провадженні зі звільнення особи від кримінальної відповідальності» досліджено особливий порядок кримінального переслідування, який передбачає досягнення компромісу з підозрюваним, обвинуваченим з огляду на певну позитивну посткримінальну поведінку з його боку та припинення обвинувальної діяльності щодо нього і закриття кримінального провадження.

Розроблено пропозиції щодо підвищення ефективності цієї діяльності, а саме: 1) трансформувати інститут звільнення особи від кримінальної відповідальності в інститут відмови від кримінального переслідування; 2) надати повноваження приймати рішення щодо відмови від кримінального переслідування (звільнення особи від кримінальної відповідальності) прокуророві; 3) передбачити лише дискреційні, умовні та поворотні підстави прийняття цього рішення; 4) відмежувати закінчення строків давності притягнення особи до кримінальної відповідальності від інших підстав відмови прокурора від кримінального переслідування, надавши їм значення строків позовної давності.

У підрозділі 6.4. «Участь прокурора у кримінальному провадженні щодо застосування примусових заходів медичного характеру» досліджено особливий різновид кримінального переслідування стосовно суспільно небезпечних осіб, які не є суб'єктами кримінальних правопорушень, що полягає в доведенні вчинення суспільно небезпечного діяння, передбаченого законом про кримінальну відповідальність, душевнохворою особою та застосування до такої особи ПЗМХ із метою мінімізації її суспільної небезпечності та лікування.

Вироблено пропозиції щодо удосконалення цього напрямку діяльності прокурора, а саме: 1) передбачити можливість призначення психіатричної експертизи й здійснення кримінального провадження щодо застосування ПЗМХ лише до підозрюваного; 2) віднести до форм закінчення досудового розслідування у кримінальному провадженні щодо застосування ПЗМХ закриття кримінального провадження із переданням особи на піклування родичам або опікунам із обов'язковим лікарським наглядом у разі відсутності суспільної небезпечності психічно хворої особи; 3) надання прокуророві виключного повноваження порушувати перед судом питання про продовження та зміну застосування ПЗМХ на підставі заяви лікаря-психіатра або особи, до якої застосовуються ПЗМХ.

У підрозділі 6.5. «Участь прокурора у кримінальному провадженні щодо дітей» виокремлено та досліджено такі аспекти діяльності прокурора в кримінальному провадженні щодо неповнолітніх, як: 1) участь у досудовому розслідуванні кримінальних правопорушень, вчинених неповнолітніми

та за їх участі, що включає: а) забезпечення спеціального суб'єктного складу кримінального провадження; б) забезпечення прав неповнолітніх; в) доказування; г) застосування до неповнолітніх запобіжних заходів; д) закінчення досудового розслідування; 2) участь у судовому провадженні щодо відповідних правопорушень; 3) участь у застосуванні до дітей ПЗВХ.

З метою удосконалення зазначеної діяльності запропоновано передбачити: 1) посади ювенальних прокурорів, вимоги до них та сферу їх компетенції; 2) обов'язковість участі ювенальних прокурорів у кримінальних провадженнях щодо кримінальних правопорушень, вчинених неповнолітніми, за їх участі, а також щодо дітей; 3) необхідність здійснення кримінального провадження ювенальним прокурором із моменту встановлення факту неповноліття або виникнення будь-яких сумнівів у тому, що особа є повнолітньою; 4) можливість закінчення досудового розслідування зі складанням клопотання про застосування ПЗВХ лише щодо дітей, які не досягли віку кримінальної відповідальності.

У підрозділі 6.6. «Участь прокурора у спеціальному кримінальному провадженні (*in absentia*)» розглянуто особливий порядок здійснення кримінального переслідування за фізичної відсутності підозрюваного, обвинуваченого, який ухиляється від кримінальної відповідальності, що реалізується з метою невідворотності покарання такої особи та передбачає реалізацію додаткових гарантій забезпечення її процесуальних прав.

Задля підвищення дієвості цієї діяльності запропоновано: 1) вважати спеціальне кримінальне провадження «заочним» (*in absentia*) та відмежувати від спрощеного провадження, а також провадження щодо застосування ПЗМХ та ПЗВХ, які також можуть здійснюватися у заочній формі, за критерієм правомірності відсутності підозрюваного, обвинуваченого під час провадження; 2) передбачити можливість здійснення кримінального провадження *in absentia* щодо всіх кримінальних правопорушень стосовно підозрюваного, обвинуваченого, крім неповнолітнього, який оголошений у розшук; 3) встановити, що досудове розслідування *in absentia* здійснюється на підставі вмотивованої постанови прокурора; 4) надати право на подання до суду клопотання про проведення судового провадження *in absentia* обвинуваченому; 5) передбачити, що вирок за результатами спеціального судового провадження може бути оскаржений із підстав розгляду провадження за відсутності обвинуваченого виключно за умови надання ним підтвердження наявності поважних причин для цього, передбачених ст. 138 КПК України.

У підрозділі 6.7. «Участь прокурора у кримінальному провадженні щодо кримінальних проступків» досліджено особливий різновид кримінального переслідування щодо найменш суспільно небезпечних кримінальних правопорушень, який здійснюється у спрощеному, скороченому та прискореному порядку з метою найекономнішого вирішення кримінально-правового конфлікту.

З метою підвищення ефективності діяльності прокурора у кримінальному провадженні щодо

кримінальних проступків пропонується: 1) розпочинати досудове розслідування всіх кримінальних правопорушень за правилами дізнання; 2) обмежити дискрецію суду щодо відмови у проведенні спрощеного судового провадження відсутністю підстав для призначення такого провадження та/або неможливістю ухвалення обвинувального вироку на основі поданих прокурором матеріалів; 3) передбачити у судовому провадженні щодо кримінальних проступків наказний (наказ про покарання) та спрощений (письмове судове провадження) порядки, надавши право прокурору обирати той чи інший із них на свій вибір.

ВИСНОВКИ

У дисертації здійснено теоретичне узагальнення і вирішення наукової проблеми, що полягає в розробці концепції діяльності прокурора у кримінальному провадженні, а також формулюванні науково обґрунтованих пропозицій, спрямованих на удосконалення її теоретичних, правових та організаційних основ. На підставі дослідження зроблені такі висновки.

1. Завдання, функції та правовий статус прокурора у кримінальному провадженні безпосередньо залежать від правових моделей (типів, форм) прокуратури та кримінального процесу відповідної держави. Загальні правила їх співвідношення є такими: 1) прокурор як представник відповідної державної інституції – прокуратури – у кримінальному провадженні виконує її завдання й функції; 2) діяльність прокурора, спрямована на їх реалізацію, визначається побудовою кримінального процесу та підпорядковується його правилам; 3) процесуальний статус прокурора та межі його компетенції є однією з найважливіших характеристик національної моделі кримінального процесу; 4) діяльність у кримінальному провадженні не вичерпує функціонального призначення прокуратури, однак має у ньому настільки значну вагу, що визначає загальні роль і місце прокуратури в державі. Таким чином, в основі кореляційних зв'язків національної моделі прокуратури та кримінального процесу перебуває діяльність прокурора у кримінальному провадженні.

2. Взаємозв'язок правових моделей прокуратури та кримінального процесу відображає функціональна модель прокуратури як певний її типовий різновид, обумовлений соціальним призначенням цього органу, покладеними на нього завданнями та спрямованими на їх досягнення функціями, що здійснюються в певній предметній сфері за допомогою наданих законом повноважень, правових засобів і форм їх реалізації. Узагальнення функціональних моделей прокуратури дозволяє виокремити: 1) прокуратуру обвинувального типу, до характерних ознак якої належать: а) забезпечення протидії злочинності; б) здійснення кримінального переслідування; в) зосередження діяльності виключно або переважно у сфері кримінального правосуддя; г) реалізація повноважень у процесуальній формі; д) тісний зв'язок із судовою владою; е) обмежений або допоміжний характер інших функцій прокуратури в разі їх наявності; е) децентралізована система, гармонізована із системою судоустрою; 2) прокуратуру наглядового

типу, яка має такі характерні риси: а) забезпечення точного й неухильного додержання законності; б) здійснення нагляду за додержанням і застосуванням законів іншими суб'єктами; в) гранично широка сфера компетенції, що виходить за межі кримінального правосуддя; г) різноманітність форм і засобів реалізації повноважень; д) автономність від судової влади; е) визначення функцій залежно від галузей (предметних сфер) нагляду; є) суворо централізована ієрархічна система.

3. Функціональна модель прокуратури складається під впливом низки факторів, які можна розподілити на три групи: 1) національні історичні традиції; 2) зарубіжний вплив; 3) поточна соціальна, політична та економічна ситуація в державі. Історично властивою для України є наглядова модель прокуратури, однак геополітичний вибір держави щодо зовнішньо-політичної інтеграції в євроатлантичному напрямі зумовив відмову від неї на користь властивої західній правовій традиції обвинувальної моделі прокуратури, яка більшою мірою, ніж наглядова, відповідає поточній соціальній, політичній та економічній ситуації у країні. Держава, суспільство і кожна особа заінтересовані у надійному захисті від найнебезпечніших посягань на їхні права та інтереси – кримінальних правопорушень, а проблема кримінальної протиправності залишається однією з найгостріших у сфері національної безпеки України, що визначає соціальну обумовленість розвитку обвинувальної моделі прокуратури та зосередження її діяльності у сфері кримінального правосуддя.

4. Складовими функціональної моделі прокуратури є: 1) мета прокуратури – соціально значущий ідеал, для досягнення якого вона створена й діє, що визначає її завдання й функції на конкретному етапі історичного розвитку; 2) завдання прокуратури – обумовлені метою та підпорядковані їй загальні цілі, що відображають соціально значущий результат, якого прагне досягти прокуратура під час реалізації покладених на неї функцій; 3) функції прокуратури – спрямовані на досягнення мети і завдань прокуратури основні види її діяльності, які безпосередньо виражають її сутність і призначення, обмежуються певною предметною сферою й реалізуються за допомогою визначеної законом сукупності повноважень, що передбачають особливі форми, методи й тактику здійснення; 4) предмет відання (предметна сфера, сфера діяльності) – відносно відокремлене та об'єднане коло правовідносин, у межах яких реалізуються функції прокуратури; 5) повноваження прокуратури – нормативно закріплені правові засоби реалізації покладених на прокуратуру функцій, спрямовані на виконання її завдань, що являють собою права прокурора, які за визначених законом умов прокурор зобов'язаний реалізувати.

5. Прокуратура обвинувального типу існує й діє в межах системи кримінальної юстиції (кримінального правосуддя). Метою її діяльності є захист людини, суспільства й держави від кримінально-протиправних посягань. Задля реалізації зазначеної мети на прокуратуру доцільно покласти такі функції: 1) формування державної антикримінальної політики; 2) кримінальне переслідування; 3) представництво інтересів громадян та держави щодо відшкодування завданої

кримінальними правопорушеннями шкоди; 4) координацію діяльності органів правопорядку та інших органів у сфері протидії кримінальній протиправності.

6. Формування державної антикримінальної політики передбачає вироблення прокуратурою стратегії й тактики протидії кримінальній протиправності правовими, організаційними та процесуальними засобами, що втілюється у нормах кримінального, кримінального процесуального, кримінально-виконавчого права та законодавства про органи правопорядку, правозастосовній діяльності судових та правоохоронних органів і діяльності інших суб'єктів у цій сфері. У результаті покладення на прокуратуру цієї функції Офіс ГП виступатиме як головний аналітично-стратегічний центр формування антикримінальної політики в державі, який забезпечуватиме: 1) розробку пропозицій щодо удосконалення відповідного законодавства, і внесення їх до уповноважених суб'єктів; 2) реалізацію законодавчої ініціативи (в особі ГП) у галузях кримінального, кримінального процесуального, кримінально-виконавчого законодавства, законодавства про органи правопорядку, а також щодо інших актів законодавства, що стосуються протидії кримінальній протиправності; 3) надання обов'язкових до розгляду консультативних висновків щодо відповідних законопроектів; 4) розробку і затвердження, а також погодження міжвідомчих нормативних документів із питань взаємодії органів правопорядку у сфері протидії кримінальній протиправності, порядку обліку кримінальних правопорушень, організації діяльності органів досудового розслідування та ін. Обласні та окружні прокуратури формуватимуть цю політику відповідно на регіональному та місцевому рівнях.

7. Здійснення кримінального переслідування є основним напрямом процесуальної діяльності прокурора у кримінальному провадженні, що включає такі складові (підфункції), як: менеджмент досудовим розслідуванням та оперативно-розшуковою діяльністю (створення умов для встановлення приводу й підстав кримінального позову, його підготовки й обґрунтування); порушення та підтримання публічного обвинувачення (пред'явлення й доведення кримінального позову перед судом); участь у виконанні судових рішень у кримінальних провадженнях (щодо кримінальних покарань та інших примусових заходів кримінально-правового та процесуального характеру).

8. Функція представництва інтересів громадян та держави щодо відшкодування завданої кримінальними правопорушеннями шкоди являє собою здійснювану прокурором від імені та в інтересах громадян або держави, яким кримінальними правопорушеннями було завдано матеріальну шкоду, діяльність, спрямовану на забезпечення її відшкодування в будь-яких правових формах. Ця діяльність тісно пов'язана з кримінальним переслідуванням, однак потребує відмежування від нього з огляду на те, що вона: 1) спрямована не на притягнення особи до кримінальної відповідальності, а на відшкодування завданої кримінальними правопорушеннями шкоди; 2) реалізується як у межах кримінального провадження, так і поза ним; 3) не передбачає

монопольного здійснення прокурором.

9. Функція координації діяльності органів правопорядку та інших органів у сфері протидії кримінальній протиправності полягає в розробці й реалізації прокуратурою оптимальних заходів до узгодження і спрямування діяльності відповідних органів у найважливіших напрямках запобігання кримінальній протиправності й подолання її наслідків за метою, часом, місцем проведення, виконавцями і програмою з метою підвищення їх ефективності щодо захисту людини, суспільства та держави від кримінально-протиправних посягань. Ця функція має внутрішньо-управлінський щодо системи кримінальної юстиції характер, тому покладення її на прокуратуру визначає її статус як «першого серед рівних» органів протидії кримінальній протиправності.

10. Кримінальне провадження є основною, але не виключною процесуальною формою функціонування системи кримінальної юстиції, яка передбачає сукупність чітко визначених і детально регламентованих засобів і процедур, у межах і за допомогою яких вирішуються кримінально-правові конфлікти, які складають предмет кримінального правосуддя. Діяльність прокурора зі здійснення кримінального переслідування виступає рушійною силою кримінального провадження, визначає його предмет і межі, зумовлює продовження, зупинення, трансформацію або припинення. Вона характеризується множинністю суб'єктів та ієрархічністю їх підпорядкування, зумовленими особливостями організаційного устрою системи прокуратури та управлінських зв'язків в її межах, є поступальною та проходить певний діалектичний розвиток.

11. Роль прокурора в суб'єктній структурі кримінального провадження розкривається у трьох основних вимірах як взаємодія: 1) із судом та слідчим суддею; 2) з органами досудового розслідування та оперативними підрозділами; 3) з іншими учасниками кримінального провадження.

Взаємодію прокурора та суду можна визначити як засноване на повазі до незалежності суду сприяння прокурора всебічній, повній та неупередженій реалізації функцій судової влади. З метою удосконалення взаємодії прокурора із судовою владою пропонується: 1) розширити компетенцію прокурорів щодо розгляду скарг під час досудового розслідування, передбачивши альтернативний порядок оскарження рішень, дій чи бездіяльності: до прокурора або до слідчого судді; 2) обмежити можливість судової влади щодо здійснення контролю у сфері виключної компетенції прокуратури; 3) передбачити наступний судовий контроль замість попереднього щодо заходів забезпечення кримінального провадження, не пов'язаних із обмеженням особистої свободи громадян; 4) розширити повноваження слідчого судді посвідчувати докази у досудовому розслідуванні; 5) гармонізувати мережу органів прокуратури та систему судоустрою на основі створення судово-прокурорських округів.

12. Взаємодію прокурора з органами досудового розслідування й оперативними підрозділами можна розглядати в контексті здійснення прокурором менеджменту досудовим розслідуванням,

що включає такі складові, як: 1) вивчення прокурором кримінального провадження і стану досудового розслідування у ньому; 2) визначення перспектив та напрямів досудового розслідування; 3) обрання найбільш дієвих методів і засобів його здійснення; 4) прийняття процесуальних та організаційних рішень у кримінальному провадженні; 5) спрямування досудового розслідування у визначеному напрямі; 6) здійснення тайм-менеджменту досудовим розслідуванням; 7) контроль за діяльністю слідчого та інших процесуально підпорядкованих суб'єктів.

13. Взаємодія прокурора з іншими учасниками кримінального провадження, які відстоюють у ньому свої приватні інтереси, розглядається в контексті забезпечення їхніх прав. Особливості цієї діяльності прокурора полягають у тому, що: 1) прокурор не є виключним суб'єктом захисту прав людини у сфері кримінального провадження, а його діяльність має позиціонуватися як складова відповідного механізму, що здійснюється у взаємозв'язку з функціонуванням інших його суб'єктів, передусім слідчого судді; 2) правозахисна діяльність не є окремою функцією прокуратури і реалізується прокурором у тих межах, в яких приватний інтерес не протирічить публічному; 3) захист прокурором прав особи у кримінальному провадженні в широкому значенні передбачає забезпечення доступу відповідних осіб до кримінального правосуддя загалом і до суду для захисту своїх прав зокрема.

14. Діяльність прокурора у досудовому розслідуванні, що спрямована на підготовку і звернення до суду кримінального позову, пропонується удосконалити в таких аспектах: 1) передбачити призначення та звільнення перших керівників органів досудового розслідування за консультацією або погодженням з ГП, а на місцевому рівні – з керівником відповідної обласної прокуратури; 2) регламентувати здійснення оперативно-розшукової діяльності лише в межах кримінального провадження; 3) поєднати статус слідчих та дізнавачів, надавши їм статус детективів; 4) узгодити систему органів досудового розслідування та систему прокуратури; 5) надати прокурорам повноваження щодо здійснення досудового розслідування та вирішення всіх тих питань, що належать до компетенції процесуально підпорядкованих їм суб'єктів; 6) виключити процесуальну самостійність слідчого та інших суб'єктів відносно прокурора; 7) регламентувати повноваження прокурора ініціювати притягнення слідчого до дисциплінарної відповідальності; 8) застосувати до повноважень прокурора у досудовому розслідуванні критерій інтенсивності; 9) надати прокуророві повноваження визначати пріоритети у здійсненні досудового розслідування.

15. На початковому етапі досудового розслідування завдання прокурора полягають у тому, щоб: виявити й офіційно зафіксувати інформацію про подію, що містить ознаки кримінального правопорушення; забезпечити публічну реакцію на цю інформацію системи кримінальної юстиції шляхом початку досудового розслідування; визначити уповноважений орган досудового розслідування відповідно до правил підслідності; установити, чи дійсно мала місце подія, про яку

йшлося в цій інформації; з'ясувати, чи містить ця подія ознаки складу кримінального правопорушення; забезпечити встановлення особи, яка вчинила кримінальне правопорушення, та наступне доведення її вини.

Для удосконалення відповідної діяльності прокурора необхідно: 1) вихідним моментом кримінального провадження вважати надходження до органів правопорядку інформації про кримінальне правопорушення в будь-який спосіб; 2) синхронізувати початок проведення процесуальних дій і момент внесення відповідних відомостей до ЄРДР; 3) узгодити початок досудового розслідування, призначення слідчого та процесуального прокурора; 4) передбачити етап перевірки заяви про кримінальне правопорушення в межах 72 годин після початку досудового розслідування за правилами дізнання.

16. На центральному етапі досудового розслідування відбувається встановлення підстави кримінального позову та перехід кримінального переслідування у персоніфіковане. Для удосконалення відповідної діяльності прокурора пропонується: 1) розглядати її як порушення публічного обвинувачення, що здійснюється на підставі достатніх даних про вчинення особою кримінального правопорушення та оформлюється вмотивованою постановою прокурора; 2) визначити моментом набуття особою статусу підозрюваного прийняття рішення про порушення проти неї публічного обвинувачення; 3) виключити можливість оскарження повідомлення про підозру (постанови про порушення публічного обвинувачення) до слідчого судді; 4) передбачити можливість відмови прокурора у порушенні публічного обвинувачення; 5) встановити можливість зміни прокурором обвинувачення, доповнення обвинувачення або відмови від обвинувачення як форм корегування публічного обвинувачення у досудовому розслідуванні.

17. Передбачені КПК України форми закінчення досудового розслідування можуть бути поділені на: I. Такі, що передбачають складання та пред'явлення кримінального позову до суду і продовження кримінального переслідування в судовому провадженні як: 1) публічного обвинувачення: а) в загальному порядку (звернення до суду з обвинувальним актом) або б) в особливому порядку (звернення до суду з обвинувальним актом з угодою, клопотанням про його розгляд у спрощеному провадженні або *in absentia*); 2) публічного квазіобвинувачення: а) клопотання про застосування ПЗМХ; б) клопотання про застосування ПЗВХ. II. Такі, що передбачають відмову від кримінального переслідування та закінчення процесуальної діяльності у зв'язку з: а) неможливістю його продовження (закриття кримінального провадження); б) недоцільністю його здійснення та застосуванням альтернатив (звернення до суду з клопотанням про звільнення особи від кримінальної відповідальності).

З метою удосконалення діяльності прокурора щодо закриття кримінальних проваджень пропонується: 1) установити необхідність погодження з прокурором рішення слідчого про закриття кримінального провадження; 2) розмежувати поняття та підстави закриття кримінального

провадження (*in rem*) та припинення кримінального переслідування (*in personam*); 3) передбачити відмову прокурора від публічного обвинувачення як підставу закриття кримінального провадження, крім випадків, коли кримінальне провадження продовжується для: а) встановлення іншої особи, яка вчинила кримінальне правопорушення; б) реабілітації померлого підозрюваного, обвинуваченого; в) відшкодування завданої кримінальним правопорушенням шкоди.

З метою удосконалення діяльності прокурора щодо закінчення досудового розслідування зі складанням обвинувального акта пропонується: 1) передбачити можливість складання обвинувального акта, клопотань про застосування ПЗМХ або ПЗВХ (як його аналогів) лише прокурором; 2) уточнити необхідність надання доступу стороні захисту лише до тих матеріалів досудового розслідування, які прокурор має намір використати як докази у суді; 3) передбачити необхідність зазначення в обвинувальному акті доказів, що підтверджують відповідні обставини; 4) встановити роз'яснення прокурором права особи на суд присяжних одночасно з наданням копії обвинувального акта стороні захисту; 5) включити до числа додатків до обвинувального акта досудову доповідь.

18. Діяльність прокурора щодо додержання строків досудового розслідування передбачає забезпечення оптимального балансу між інтересами його повноти та всебічності – з одного боку, і швидкості – з іншого. З метою удосконалення цієї діяльності пропонується: 1) надати прокуророві повноваження визначати конкретний строк досудового розслідування у постанові про порушення публічного обвинувачення; 2) трансформувати інститут зупинення досудового розслідування в зупинення перебігу строків останнього без необхідності перерви у здійсненні процесуальної діяльності; 3) визначити як підставу для зупинення досудового розслідування ініціювання укладення угоди; 4) передбачити можливість зупинення досудового розслідування у зв'язку із захворюванням підозрюваного лише за відсутності підстав для застосування щодо нього звільнення від кримінальної відповідальності або ПЗМХ; 5) застосовувати зупинення досудового розслідування у зв'язку з оголошенням підозрюваного у розшук, лише якщо його продовження *in absentia* є недоцільним або неможливим; б) встановити процесуального прокурора як суб'єкта ініціювання, а прокурорів вищого рівня – як суб'єктів продовження строків досудового розслідування.

19. Загальна роль прокурора в судовому провадженні полягає в ініціюванні його здійснення, визначенні предмета і меж судового розгляду та сприянні суду у всебічному, повному та об'єктивному вирішенні кримінального-правового конфлікту. Це впливає з того, що: 1) ініціатором судового провадження є виключно прокурор, без якого воно у першій інстанції не може бути розпочато; 2) підставою для судового провадження слугує пред'явлений прокурором кримінальний позов у формі обвинувального акта, клопотань про застосування ПЗМХ або ПЗВХ; 3) предметом судового провадження є висунуте прокурором обвинувачення або вимога про

застосування інших заходів кримінально-правового характеру; 4) судове провадження здійснюється лише у визначених прокурором межах; 5) правом змінити предмет і межі судового провадження наділяється тільки прокурор.

20. Обвинувачення як предмет судового розгляду можна розглядати у вузькому (фабула обвинувачення, його юридичне формулювання і правова кваліфікація) і широкому (обґрунтування всіх питань, які суд вирішує при ухваленні вироку, поєднане з вимогою їх розгляду і вирішення) значеннях. У випадках встановлення нових або іншої інтерпретації наявних фактичних обставин кримінального провадження публічне обвинувачення потребує корегування, яке може відбуватися у формах: 1) зміни публічного обвинувачення, яка застосовується з метою: а) зміни правової кваліфікації; б) уточнення обвинувачення; в) обрання іншого виду кримінального позову; 2) доповнення обвинувачення, що має місце в разі отримання відомостей про: а) можливе вчинення обвинуваченим іншого кримінального правопорушення, щодо якого обвинувачення не висувалось і яке зв'язане з первісним; б) можливу участь у вчиненні кримінального правопорушення разом із обвинуваченим інших осіб; 3) відмови від публічного обвинувачення, яка може бути повною або частковою та має місце у випадках, коли прокурор дійде переконання про неможливість та/або недоцільність притягнення особи до кримінальної відповідальності. Правова природа цих форм корегування кримінального позову є єдиною як для досудового, так і судового провадження, тому це повноваження може реалізуватися прокурором із моменту порушення публічного обвинувачення до видалення суду до нарадчої кімнати для ухвалення вироку.

21. Участь прокурора у підготовчому судовому провадженні спрямована на сприяння суду у вирішенні таких основних питань: 1) щодо можливості судового розгляду пред'явленого прокурором кримінального позову; 2) щодо доцільності судового розгляду; 3) щодо забезпечення безперешкодного, швидкого й ефективного проведення судового розгляду. З метою удосконалення діяльності прокурора у підготовчому судовому провадженні пропонується: 1) виокремити в структурі підготовчого провадження два етапи: а) відкриття судового провадження та б) підготовку до судового розгляду; 2) передбачити та розмежувати підстави залишення обвинувального акта без руху, його повернення прокуророві та відмови у відкритті судового провадження на етапі відкриття судового провадження; 3) надати прокуророві повноваження відкликати обвинувальний акт, клопотання про застосування ПЗМХ або ПЗВХ до початку судового розгляду; 4) надати прокурору повноваження доручати складання досудової доповіді; 5) встановити необхідність подання клопотання про обрання заходу забезпечення кримінального провадження під час судового провадження прокурором одночасно з направленням до суду обвинувального акта, клопотань про застосування ПЗМХ або ПЗВХ; 6) віднести до предмета підготовчого судового засідання з'ясування обсягу доказів, які підлягатимуть

дослідженню у судовому розгляді, та формування матеріалів кримінального провадження.

22. У судовому розгляді завданням прокурора є забезпечення розгляду й вирішення судом кримінально-правового конфлікту шляхом визначення предмета та меж судового розгляду, сприяння суду в його проведенні та постановленні судового рішення за допомогою пред'явлення й доведення перед судом кримінального позову. Для удосконалення діяльності прокурора у судовому розгляді пропонується: 1) здійснювати оголошення прокурором короткого викладу обвинувального акта у вступній промові; 2) покласти на прокурора роз'яснення суті обвинувачення; 3) передбачити корегування обвинувачення у відповідних формах як право, а не обов'язок прокурора; 4) скасувати необхідність погодження рішень із прокурором вищого рівня; 5) прирівняти систематичну неявку прокурора в судове засідання без поважної причини до його відмови від публічного обвинувачення.

23. Діяльність прокурора на стадіях перегляду судових рішень є продовженням кримінального переслідування і полягає у сприянні суду в забезпеченні правосудності судових рішень при здійсненні їх перегляду. З метою її удосконалення пропонується: 1) віднести оскарження судових рішень до сфери дискреційних повноважень прокурора; 2) розширити практику перегляду судових рішень у формі письмового провадження; 3) передбачити можливість оскарження рішення суду за наслідками корегування прокурором обвинувачення в суді першої інстанції лише за нововиявленими або виключними обставинами; 4) скасувати необхідність погодження з прокурором вищого рівня правової позиції щодо оскарження судового рішення; 5) передбачити можливість заміни прокурора на стадіях перегляду судових рішень лише у випадках: а) допущення процесуальним прокурором істотних порушень закону; б) неефективного здійснення ним повноважень у кримінальному провадженні; 6) надати повноваження щодо участі в перегляді як прокурорам вищого рівня керівникам окружних прокуратур.

24. Диференціація діяльності прокурора у кримінальному провадженні виявляється під час його участі в особливих порядках кримінального провадження, які являють собою відмінні (за критеріями спрощення, прискорення і скорочення) від загального порядку процедури досудового розслідування та/або судового провадження, в яких здійснюване прокурором кримінальне переслідування реалізується в зміненому обсязі та за допомогою специфічних форм і правових засобів, визначених предметом, обставинами чи об'єктом цієї діяльності.

З метою удосконалення діяльності прокурора в особливих порядках кримінального провадження пропонується: 1) передбачити зміну загального порядку на особливий і навпаки за рішенням прокурора; 2) впровадити у кримінальне провадження України сумарні процедури та позасудове врегулювання; 3) об'єднати кримінальне провадження на підставі угод та зі звільненням особи від кримінальної відповідальності в єдиний особливий порядок кримінального провадження, заснований на компромісному вирішенні кримінально-правового конфлікту;

4) уніфікувати особливі порядки кримінального провадження щодо застосування ПЗМХ та ПЗВХ як специфічні процедури реалізації кримінального переслідування, в яких діяльність прокурора має квазіобвинувальний характер.

25. Діяльність прокурора у кримінальному провадженні потребує підвищення її ефективності, що відображає співвідношення отриманих на виконання поставлених завдань результатів та витрачених на це ресурсів, шляхом зростання перших і скорочення других.

Серед конкретних заходів, спрямованих на підвищення ефективності діяльності прокуратури, в аспекті кадрового забезпечення можна визначити: 1) посилення вимог до кадрів прокуратури; 2) зближення підходів до кадрового забезпечення прокуратури та суду; 3) впровадження системи оцінювання якості роботи та кваліфікаційного оцінювання (атестації) прокурорів; 4) забезпечення оптимального навантаження на прокурорів.

В аспекті удосконалення організаційної структури, системи та штатної чисельності прокуратури необхідно: 1) забезпечити оптимальне співвідношення між адміністративними та рядовими посадами в органі прокуратури; 2) визначити штатну чисельність прокуратур на основі таких критеріїв, як: а) середні по країні показники навантаження; б) кількість населення відповідного округу; в) рівень кримінальної протиправності; 3) забезпечити пропорційність чисельності прокуратур різних ланок шляхом: а) визначення окружних прокуратур як базової ланки зі штатною чисельністю не менше 80 % від граничної чисельності прокурорів в Україні; б) скорочення штатної чисельності та спрощення організаційної структури: обласних прокуратур – до щонайбільше 15 % (у перспективі аж до повної їх ліквідації) та ОГП – до 3-5 % від загальної чисельності прокурорського корпусу; 4) запровадити апарати органів прокуратури для здійснення організаційного забезпечення прокурорської діяльності; 5) передбачити посади помічників прокурорів.

В аспекті ресурсного забезпечення прокуратури потрібно: 1) здійснювати своєчасне й повне фінансування прокуратури; 2) гарантувати належне матеріальне та соціальне забезпечення прокурорів, зокрема: а) підтримувати такий їх рівень, що був би достатнім для конкурентної переваги служби в прокуратурі; б) встановити гнучкий порядок визначення заробітної плати прокурорів, у т. ч. шляхом урахування обсягу службового навантаження та результатів роботи; 3) покласти на прокуратуру відповідальність за використання ресурсів системи кримінального правосуддя в цілому, а на прокурора – в конкретному кримінальному провадженні; 4) впровадити систему моніторингу ефективності витрат у кримінальному провадженні; 5) передбачити участь ГП у визначенні розмірів видатків держбюджету на утримання системи кримінальної юстиції та здійснення ним координації діяльності інших заінтересованих суб'єктів у цій сфері.

В аспекті впровадження у роботу прокуратури сучасних технологій, процедур і практик необхідно: 1) розширити застосування в системі кримінальної юстиції технологій «електронного

правосуддя»; 2) створити в прокуратурі єдину інформаційну систему, інтегровану з ЄРДР та відомчими інформаційними системами, за допомогою якої забезпечувати: а) автоматизований розподіл кримінальних проваджень між прокурорами; б) додержання пропорційного розподілу навантаження; в) спрощення ведення обліку та формування статистики; д) переведення документообігу в електронний формат; 3) застосовувати пріоритизацію прокурорської діяльності; 4) поглиблювати спеціалізацію прокурорів; 5) орієнтувати прокурорів на використання тих процедур і практик, що сприяють процесуальній економії у кримінальному провадженні.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ:

Наукові праці, в яких опубліковані основні результати дослідження

Монографія

1. Лапкін А. В. Прокурор у кримінальному провадженні: теоретичні, правові та організаційно-методичні проблеми: монографія. Харків: Право, 2020. 1304 с.

Статті в наукових фахових виданнях України:

2. Лапкін А. В. Участь прокурора у кримінальному провадженні на підставі угоди про примирення. *Теорія і практика правознавства*. 2011. № 1. URL: <http://nauka.jur-academy.kharkov.ua/index.php>.

3. Лапкін А. В. Правозахисна діяльність прокурора по забезпеченню права потерпілого на інформацію в кримінальному судочинстві України. *Проблеми законності*. Харків. 2012. Вип. 119. С. 237-245.

4. Лапкін А. В. Проблеми участі прокурора у кримінальному провадженні на підставі угоди про визнання винуватості. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія «Право»*. 2012. Вип. 11 (1000). С. 297-301.

5. Лапкін А. В. Щодо визначення змісту діяльності прокурора зі здійснення кримінального переслідування у досудовому кримінальному провадженні. *Вісн. Харківського нац. ун-ту ім. В. Н. Каразіна. Серія «Право»*. 2012. № 1034. С. 243-246.

6. Лапкін А. В. Обвинувальна промова прокурора у суді: структура і зміст. *Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ*. 2013. № 2 (61). С. 113-120.

7. Лапкін А. В. Проблеми взаємодії прокурора і слідчого судді у кримінальному провадженні. *Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ ім. Е. О. Дідоренка*. 2013. Вип. 2 (63). С. 255-265.

8. Лапкін А. В. Координаційна діяльність органів прокуратури України у сфері кримінального провадження. *Вісник Харківського нац. університету ім. В. Н. Каразіна. Серія «Право»*. 2013. № 1082. С. 322-326.

9. Лапкін А. В. Правова природа обвинувальної промови прокурора та вимоги до неї. *Проблеми законності*. Харків. 2013. Вип. 122. С. 207-215.
10. Лапкін А. В. Правова природа пред'явлення і підтримання прокурором цивільного позову у кримінальному провадженні. *Проблеми законності*. Харків. 2013. Вип. 123. С. 248-256.
11. Лапкін А. Забезпечення прокурором законності застосування запобіжних заходів у кримінальному провадженні. *Вісник Національної академії прокуратури України*. Спец. вип.: Проблеми застосування Кримінального процесуального кодексу України. 2014. № 1 (34). С. 58-63.
12. Лапкін А. В. Принцип незмінюваності прокурора у кримінальному провадженні. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Юридичні науки»*. 2015. Вип. 2. Т. 3. С. 85-89.
13. Лапкін А. В. Участь прокурора в кримінальному провадженні зі звільненням особи від кримінальної відповідальності. *Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ ім. Е. О. Дідоренка*. 2015. № 3 (71). С. 131-142.
14. Лапкін А. В. Прокуратура в системі судової влади. *Право України*. 2015. № 9. С. 164-171.
15. Лапкін А. В. Диференціація форм закінчення досудового розслідування і роль прокурора в їх застосуванні. *Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ ім. Е. О. Дідоренка*. 2016. Вип. 3. С. 87-97.
16. Лапкін А. Спеціалізована антикорупційна прокуратура: проблеми організації та діяльності. *Право України*. 2017. № 1. С. 63-70.
17. Лапкін А. В. Роль прокурора на початковому етапі кримінального провадження. *Питання боротьби зі злочинністю*. 2017. Вип. 34. С. 91-101.
18. Лапкін А. В. Проблеми формулювання функції прокуратури, визначеної пунктом 2 статті 131-1 Конституції України. *Форум права: електрон. наук. фахове вид.* 2017. № 5. С. 213-218. URL: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/FP_index.htm_2017_5_33.pdf.
19. Лапкін А. В. Періодизація діяльності прокурора в досудовому розслідуванні. *Судова та слідча практика в Україні*. 2018. Вип. 6. С. 116-120.
20. Лапкін А. В. Прокурор як менеджер досудового розслідування. *Правовий часопис Донбасу*. 2018. № 1. С. 197-202.
21. Лапкін А. В. Проблеми збереження військових прокуратур в Україні. *Вісник Південного регіонального центру Національної академії правових наук України*. 2018. № 15. С. 185-191.
22. Лапкін А. В. Щодо наслідків неявки прокурора у судове засідання. *Судова та слідча практика в Україні*. 2018. Вип. 7. С. 15-20.
23. Лапкін А. В. Прокурор у спеціальному досудовому розслідуванні (in absentia). *Правові горизонти*. 2018. Вип. 13 (26). С. 107-111.
24. Лапкін А. В. Щодо визначення мети, завдань та функцій прокуратури. *Правові горизонти*.

2019. Вип. 17 (30). С. 97-101.

25. Лапкін А. В. Концептуальні проблеми підтримання публічного обвинувачення в суді прокурором. *Вісник Південного регіонального центру Національної академії правових наук України*. 2019. № 21. С. 123-130.

26. Лапкін А. В. Питання здійснення прокуратурою досудового розслідування. *Питання боротьби зі злочинністю*. 2020. Вип. 39. С. 79-84.

Статті в наукових періодичних виданнях інших держав

27. Лапкин А. В., Трефилов А. А. Функции прокурора в уголовном судопроизводстве России и Украины: сравнительно-правовое исследование. *Всероссийский журнал научных публикаций*. 2011. № 11-12. С. 68-71.

28. Лапкин А. В. Осуществление прокурором процессуального руководства досудебным расследованием по уголовно-процессуальному законодательству Украины. *Научные труды. Российская академия юридических наук*. Вып. 14: в 2 т. Москва: Юрист, 2014. Т. 2. С. 761-765.

29. Lapkin A. Role of the prosecutor at closing of criminal proceedings by the criminal procedural legislation of Ukraine. *Visegrad Journal on Human Rights*. 2016. № 2. Part 1. P. 91-96.

30. Lapkin A. Some problems of prosecutor and preliminary investigation bodies cooperation under the new Criminal procedural code of Ukraine. *Jurnalul Juridic Național: Teorie și Practică*. 2016. № 3. P. 189-193.

31. Lapkin A. Pre-judicial investigation in system of functions of prosecutor's office in Ukraine. *Legea și Viața*. 2016. № 5/3. P. 31-35.

32. Лапкин А. В. Проблемы функциональной направленности прокуратуры Украины на современном этапе. *Проблемы укрепления законности и правопорядка: наука, практика, тенденции*: сб. науч. трудов / Науч.-практ. центр проблем укрепления законности и правопорядка Ген. прокуратуры Респ. Беларусь. Минск: Изд. центр БГУ, 2016. Вып. 9. Т. 2. С. 165-171.

33. Лапкин А. В. Роль прокурора в подготовительном судебном уголовном производстве по законодательству Украины. *Проблемы укрепления законности и правопорядка: наука, практика, тенденции*: сб. науч. трудов / Науч.-практ. центр проблем укрепления законности и правопорядка Ген. прокуратуры Респ. Беларусь. Минск: Изд. центр БГУ, 2018. Вып. 11. С. 289-294.

34. Lapkin A., Maryniv V., Yevtieieva D., Stolitnii A., Borovyk A. Compensation for damage caused by offences as the way of protection of victims' rights (on the example of Ukraine): the economic and legal aspects. *Journal of Legal, Ethical and Regulatory Issues*. 2019. Issue 3. Vol. 22. URL: <https://www.abacademies.org/journals/journal-of-legal-ethical-and-regulatory-issues-current-issue.html>.

35. Lapkin A. V., Yevtieieva D. P., Karelin V. V. International standards for application of compulsory medical measures. *Wiadomości Lekarskie*. 2019. Tom LXXII. Nr 12. Cz. II. P. 2579-2584.

36. Лапкин А. В. Роль прокуратуры в противодействии преступности по законодательству Украины. *Всероссийский криминологический журнал*. 2020. Т. 14. № 2. С. 327-337. URL: [https://doi.org/10.17150/2500-4255.2020.14\(2\).327-337](https://doi.org/10.17150/2500-4255.2020.14(2).327-337).

Наукові праці, які засвідчують апробацію результатів дослідження

37. Лапкін А. В. Принципи участі прокурора у кримінальному провадженні. *Актуальні проблеми реформування кримінально-процесуального законодавства й удосконалення діяльності судових і правоохоронних органів України*: матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (Луганськ, 20 квіт. 2012 р.). Луганськ. 2012. С. 439-444.

38. Лапкин А. В. Задания прокурора в уголовном судопроизводстве Украины. *Юридическая наука и правоприменение (V Саратовские правовые чтения)*: сб. тез. докл. всерос. науч.-практ. конф. (Саратов, 1-2 июня 2012 г.). Саратов. 2012. С. 175-176.

39. Лапкин А. В. Правозащитная деятельность прокурора в уголовном судопроизводстве. *Татищевские чтения: актуальные проблемы науки и практики*. материалы IX междунар. науч.-практ. конф. Тольятти. 2012. Ч. II. Актуальные проблемы юридической науки. С. 229-236.

40. Лапкин А. В. Прокурор в договорных процедурах в уголовном судопроизводстве Украины: реалии и перспективы. *ЛОМОНОСОВ-2012*: материалы междунар. молодеж. науч. форума (Москва, 9-13 апр. 2012 г.). URL: https://lomonosov-msu.ru/archive/Lomonosov_2012/1961/31928_08b1.pdf.

41. Лапкін А. В. Конституційні основи прокурорської діяльності. *Цінності сучасного конституціоналізму. V Тодиківські читання*: зб. тез наук. доп. і повідом. міжнар. наук. конф. мол. учених, аспір. і студ. (Харків, 28-29 верес. 2012 р.). Харків: Права людини, 2012. С. 172-173.

42. Лапкін А. В. Реформування процесуального статусу прокурора у кримінальному провадженні в умовах прийняття нового Кримінального процесуального кодексу України. *Актуальні проблеми застосування нового кримінального процесуального законодавства України та тенденції розвитку криміналістики на сучасному етапі*: матеріали всеукр. наук.-практ. конф. (Харків, 5 жовт. 2012 р.). Харків. 2012. С. 134-137.

43. Лапкін А. В. Взаємодія прокурора з іншими учасниками кримінального провадження. *Зб. тез доп. та наук. повідом. учасн. всеукр. наук.-практ. конф. мол. учених та здоб.* (Харків, 13 лист. 2012 р.). Харків. 2012. С. 161-164.

44. Лапкин А. В. Прокурор в уголовном производстве по новому Уголовному процессуальному кодексу Украины. *Современное состояние и проблемы уголовного и уголовно-процессуального права, юридической психологии*. Секции «Уголовно-процессуальное право» и «Юридическая психология». Материалы междунар. науч.-практ. конф. (Волгоград, 13-14 дек. 2012 г.). Волгоград. 2012. С. 280-287.

45. Лапкин А. В. Судебная власть и прокуратура: проблемы взаимодействия в сфере

уголовного судопроизводства України. *Современные проблемы судостроительства и организации судебной деятельности в Российской Федерации*: материалы междунар. науч.-практ. конф. (Екатеринбург, 12-13 апр. 2012 г.). Екатеринбург. 2013. Ч. 2. С. 3-8.

46. Лапкін А. В. Основні напрями діяльності прокурора із забезпечення прав і законних інтересів потерпілого у кримінальному провадженні. *Державна політика у сфері захисту прав потерпілих від кримінальних правопорушень в Україні*: матеріали «круглого столу» (Харків, 25 квіт. 2013 р.). Харків: Право, 2013. С. 217-219.

47. Лапкін А. В. Проблеми конституційної регламентації функцій прокуратури. *Верховенство права як основа сучасного конституціоналізму. VI Тодиківські читання*: зб. тез наук. доп. і повідом. міжнар. наук. конф. молод. учених, асп. і студ. (Харків, 27-28 вер. 2013 р.). Харків: Права людини, 2013. С. 79-81.

48. Лапкин А. В. Прокурор как сторона сделки о признании виновности. *Совершенствование правового регулирования и механизмов функционирования системы противодействия преступности*: материалы междунар. науч.-практ. конф. (Минск, 18-19 окт. 2013 г.). Минск. 2013. С. 152-154.

49. Лапкін А. В. Предмет прокурорського нагляду за законністю застосування заходів забезпечення кримінального провадження. *Юридична осінь 2013 року*: зб. тез доп. та наук. повідомл. учасників всеукр. наук.-практ. конф. мол. учених та здоб. (Харків, 14 лист. 2013 р.). Харків: Право, 2013. С. 383-386.

50. Лапкін А. В. Координаційна діяльність прокуратури України у сфері протидії злочинності: сучасний стан і перспективи. *Сучасні проблеми правового, економічного та соціального розвитку держави*: тези доп. міжнар. наук.-практ. конф. (Харків, 22 лист. 2013 р.). Харків. 2013. С. 75-76.

51. Лапкін А. В. Деякі аспекти участі прокурора у судових дебатах. *Від громадянського суспільства – до правової держави*: тези VIII міжнар. наук. Internet-конф. студ. та молод. вчених. Харків. 2013. С. 283-285.

52. Лапкин А. В. Прокурорский надзор, судебный контроль и ведомственный контроль на стадии предварительного расследования. *Проблемы становления гражданского общества*: сб. статей II междунар. науч. конф. (Иркутск, 21 марта 2014 г.). Иркутск. 2014. Ч. II. С. 224-228.

53. Лапкін А. Роль прокурора у вирішенні питання про звільнення особи від кримінальної відповідальності. *Правова політика в Україні: питання теорії та практики*: зб. матеріалів міжнар. наук.-практ. конф. (Київ, 24 жовт. 2014 р.): в 2 т. Київ. 2014. Т. 2. С. 194-197.

54. Лапкін А. В. Деякі проблеми ініціювання прокурорами укладення угод про визнання винуватості. *Юридична осінь 2014 року*: зб. тез доп. та наук. повідом. учасн. всеукр. наук. конф. молод. учених (Харків, 14 лист. 2014 р.). Харків. 2014. С. 3-6.

55. Лапкин А. В. Вклад прокурора в обвинительную модель уголовной юстиции и новый

Уголовно-процессуальный кодекс Украины. *Обвинение и оправдание в постсоветской уголовной юстиции*: сб. статей / под ред. В. В. Волкова. Москва: Норма, 2015. С. 48-64.

56. Лапкін А. В. Спеціалізована антикорупційна прокуратура як суб'єкт процесуального керівництва досудовим розслідуванням корупційних злочинів. *Актуальні питання виявлення, досудового розслідування та запобігання корупційним правопорушенням*: матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (Дніпропетровськ, 24 квіт. 2015 р.). Дніпропетровськ. 2015. С. 49-52.

57. Лапкін А. В. Роль прокуратури в запобіганні злочинності. *Кримінологічна теорія і практика: досвід, проблеми сьогодення та шляхи їх вирішення*: матеріали наук.-практ. конф. (Київ, 25 берез. 2016 р.): у 2 ч. Київ. 2016. Ч. 2. С. 15-18.

58. Лапкін А. В. Проблеми трансформації функцій прокуратури на сучасному етапі у світлі європейських стандартів. *Проблеми реформування прокуратури*: матеріали всеукр. наук.-практ. конф. (Харків, 15 квіт. 2016 р.): у 2 т. Харків: Право, 2016. Т. 1. С. 108-111.

59. Лапкін А. В. Деякі проблеми визначення складу групи прокурорів у кримінальному провадженні. *Від громадянського суспільства – до правової держави*: зб. тез доп. XII міжнар. наук. конф. молод. вчених та студ. (Харків, 22 квіт. 2016 р.). Харків. 2016. С. 207-209.

60. Лапкін А. В. Прокурорський нагляд за законністю закриття кримінальних проваджень. *Прокуратура України в умовах європейської інтеграції*: матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (Харків, 19 трав. 2016 р.). Київ. 2016. С. 169-171.

61. Лапкін А. В. Роль прокурора у забезпеченні доступу особи до правосуддя у кримінальному провадженні. *Антропосоціокультурна природа права*: матеріали наук. конф. (Чернівці, 25-27 трав. 2016 р.). Чернівці. 2016. С. 369-377.

62. Лапкін А. В. Деякі проблеми визначення термінології щодо діяльності прокурора у кримінальному провадженні у зв'язку зі зміною конституційної регламентації функцій прокуратури. *Сучасні проблеми правового, економічного та соціального розвитку держави*: тези доп. V міжнар. наук.-практ. конф. (Харків, 18 лист. 2016 р.). Харків. 2016. С. 142-145.

63. Лапкін А. В. Проблеми єдності та диференціації актів прокурора щодо закінчення досудового розслідування. *Використання сучасних досягнень криміналістики у боротьбі зі злочинністю*: матеріали XIV всеукр. наук.-практ. конф. (Кривий Ріг, 13 квіт. 2017 р.). Кривий Ріг: Геліос-Принт, 2017. С. 229-232.

64. Лапкін А. В. Забезпечення прокурором законності затримання особи у кримінальному провадженні. *Від громадянського суспільства – до правової держави*: зб. тез доп. XIII міжнар. наук. конф. мол. вчених та студ. (Харків, 27 квіт. 2017 р.). Харків. 2017. С. 156-159.

65. Лапкін А. В. Процесуальне керівництво досудовим розслідуванням корупційних злочинів спеціалізованою антикорупційною прокуратурою. *Актуальні проблеми кримінальної відповідальності за корупційні злочини*: матеріали кругл. столу (Харків, 17 трав. 2017 р.). *De Lege*

Ferenda: юрид. електрон. наук. журнал. Харків. 2017. С. 50-57.

66. Лапкін А. Захист прокурором прав людини у кримінальному провадженні. *Захист прав людини в парадигмі верховенства права*: матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (Київ, 17-18 трав. 2017 р.). Київ: APress, 2017. С. 326-334.

67. Лапкін А. В. Компетенція прокурора щодо звільнення особи від кримінальної відповідальності. *Актуальні питання кримінального права, процесу і криміналістики, удосконалення діяльності судової і правоохоронної систем*: матеріали всеукр. наук.-практ. конф. (Сєверодонецьк, 19 трав. 2017 р.). Сєверодонецьк. 2017. С. 298-302.

68. Лапкін А. В. Деякі проблеми визначення початкового моменту кримінального провадження. *Сучасні проблеми правового, економічного та соціального розвитку держави*: тези доп. VI міжнар. наук.-практ. конф. (Харків, 1 груд. 2017 р.). Харків. 2017. С. 241-244.

69. Лапкін А. В. Роль прокуратури Казахстану у забезпеченні прав людини у кримінальному провадженні. *Захист прав людини: національний та міжнародно-правовий виміри. Від громадянського суспільства – до правової держави*: зб. тез доп. XIV міжнар. наук.-практ. конф. Харків. 2018. С. 134-137.

70. Лапкін А. В. Деякі аспекти діяльності прокурора щодо протидії фоновим для злочинності явищам. *Фонові для злочинності явища: запобігання та протидія*: зб. тез доп. всеукр. наук.-практ. конф. (Харків, 27 квіт. 2018 р.). Харків. 2018. С. 67-69.

71. Лапкін А. В. Деякі проблеми забезпечення судом розумних строків судового розгляду у кримінальному провадженні. *Сучасні проблеми правового, економічного та соціального розвитку держави*: тези доп. міжнар. наук.-практ. конф. (Харків, 30 листоп. 2018 р.). Харків. 2018. С. 145-147.

72. Лапкін А. В. Щодо можливості відкликання прокурором обвинувального акта із судового провадження. *Роль та місце правоохоронних органів у розбудові демократичної правової держави*: матеріали XI міжнар. наук.-практ. інтернет-конф. (Одеса, 25 берез. 2019 р.). Одеса. 2019. С. 147-149.

73. Лапкін А. Роль прокурора у застосуванні досудової пробації у кримінальному провадженні. *Інститут пробації в Україні: сучасний стан і перспективи розвитку*: матеріали міжнар. кругл. столу (Київ, 16 квіт. 2019 р.). Київ. 2019. С. 115-118.

74. Лапкін А. В. Щодо роз'яснення прокурором підозрюваному права на суд присяжних. *Роль юридичної науки в забезпеченні правоохоронної діяльності*: матеріали підсумк. наук.-практ. конф. (Київ, 25 квіт. 2019 р.). Київ. 2019. С. 232-234.

75. Лапкін А. В. Розгляд прокурором скарг як засіб забезпечення прав особи у кримінальному провадженні. *Захист прав людини: міжнародний та вітчизняний досвід*: матеріали I міжнар. наук.-практ. конф. (Київ, 16 трав. 2019 р.). Київ. 2019. С. 340-343.

76. Лапкін А. Визначення прокурором меж судового розгляду з точки зору теорії кримінального позову. *Повноваження прокурора щодо визначення меж судового розгляду: матеріали кругл. столу* (Київ, 22 лист. 2019 р.). Київ. 2019. С. 64-67.

77. Лапкін А. В. Деякі аспекти визначення компетенції прокурора в організаційній структурі досудового розслідування. *Доступ до правосуддя в контексті реформи децентралізації в Україні: матеріали Загальнонац. юрид. форуму* (Сєверодонецьк, 13 груд. 2019 р.). Сєверодонецьк. 2020. С. 155-158.

78. Лапкін А. В. Система кримінальної юстиції: структурно-функціональна характеристика. *Кримінальна юстиція під час підготовки майбутніх суддів, прокурорів та слідчих в контексті європейських стандартів: зб. статей за матеріал. І міжнар. конф.* Львів. 2020. С. 191-200.

79. Лапкін А. В. Перспективи уніфікації інститутів звільнення особи від кримінальної відповідальності та інституту угод у кримінальному провадженні. *Напрями реформування кримінальної юстиції в Україні: матеріали наук.-практ. семінару* (Львів, 22.05.2020). Львів, 2020. С. 229-234.

80. Лапкін А. В. Внутрішнє переконання прокурора як основа реалізації його повноважень. *Актуальні проблеми психологічного забезпечення службової діяльності працівників правоохоронних органів: зб. тез міжнар. наук.-практ. конф.* (Київ, 30 жовт. 2020 р.). Київ. 2020. С. 41-43.

81. Лапкін А. В. Діяльність прокурора у зупиненому досудовому розслідуванні. *Актуальні питання судової експертології, криміналістики та кримінального процесу: матеріали ІІ міжнар. наук.-практ. конф.* (Київ, 19 лист. 2020 р.). Київ: Ліра-К, 2020. С. 317-320.

82. Лапкін А. В. Здійснення прокурором процесуального менеджменту досудовим розслідуванням. *Актуальні питання криміналістики та судової експертизи: матеріали всеукр. наук.-практ. конф.* (Київ, 19 лист. 2020 р.). Київ. 2020. С. 244-248.

Праці, які додатково відображають наукові результати дослідження:

83. Лапкін А. В. Правові основи прокурорської діяльності: наук.-практ. посіб. / за ред. П. М. Каркача. 2-ге вид. Харків: Право, 2013. 320 с.

84. Лапкін А. В. Закон України «Про прокуратуру». Науково-практичний коментар. Харків: Право, 2015. 680 с.

85. Лапкін А. В. Судове право України: навч. посіб. у схемах. Вид. 2-ге, змін. та допов. Харків: Право, 2017. 150 с.

86. Лапкін А. Проблеми удосконалення конституційно-правового статусу прокуратури України. *Вісник прокуратури*. 2019. № 12. С. 54-58.

87. Лапкін А. В. Проблеми застосування інституту відмови прокурора від публічного обвинувачення за аналогією (за матеріалами судової практики). *Юрист України: наук.-практ.*

журнал. Харків: Право, 2018. № 2 (37). С. 100-110.

88. Lapkin A. The problems of access to justice in rural areas (on the example of Ukraine). *SHS Web Conf.* 2019. Issue 68. № 01018. URL: <https://doi.org/10.1051/shsconf/20196801018>.

89. Лапкін А. В. Основи прокурорської діяльності в Україні: навч. посіб. у схемах. Вид. 6-те, змін. та допов. Харків : Право, 2020. 150 с.

90. Лапкін А. В. Проблеми підвищення якості підготовки фахівців у сфері кримінальної юстиції. *Вісник Асоціації кримінального права України.* 2020. № 1 (13). С. 259-269. URL: <https://doi.org/10.21564/2311-9640.2020.13.204763>.

АНОТАЦІЯ

Лапкін А. В. Прокурор у кримінальному провадженні: теоретичні, правові та організаційно-методичні проблеми. – Кваліфікаційна наукова праця у вигляді опублікованої монографії.

Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора юридичних наук за спеціальністю 12.00.09 «Кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза; оперативно-розшукова діяльність». – Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого, Міністерство освіти і науки України, Харків, 2021.

У дисертації розроблено концепцію діяльності прокурора у кримінальному провадженні, а також сформульовано науково обґрунтовані пропозиції, спрямовані на удосконалення її теоретичних, правових та організаційних основ.

З'ясовано природу діяльності прокурора у кримінальному провадженні. Визначено мету і завдання прокурорської діяльності, окреслено її предметну сферу, розкрито функції прокуратури. Виокремлено систему принципів діяльності прокурора у кримінальному провадженні.

Охарактеризовано діяльність прокурора у досудовому, судовому кримінальному провадженні та в окремих його порядках. Сформульовано науково обґрунтовані пропозиції, спрямовані на удосконалення нормативного регулювання діяльності прокурора у кримінальному провадженні.

Ключові слова: прокурор, кримінальне провадження, функції прокуратури, кримінальне переслідування, досудове розслідування, підтримання публічного обвинувачення, кримінальний позов.

АННОТАЦИЯ

Лапкин А. В. Прокурор в уголовном производстве: теоретические, правовые и организационно-методические проблемы. – Квалификационная научная работа в виде опубликованной монографии.

Диссертация на соискание ученой степени доктора юридических наук по специальности 12.00.09 «Уголовный процесс и криминалистика, судебная экспертиза; оперативно-розыскная

деятельность». – Национальный юридический университет имени Ярослава Мудрого, Министерство образования и науки Украины. Харьков, 2021.

В диссертации разработана концепция деятельности прокурора в уголовном производстве, а также сформулированы научно обоснованные предложения, направленные на усовершенствование ее теоретических, правовых и организационных основ.

Сквозь призму доктрины судебного права раскрыта роль прокурора в уголовном процессе как публичного истца, деятельность которого по осуществлению уголовного преследования является движущей силой уголовного производства, определяет его предмет и пределы, обуславливает продолжение, приостановление, трансформацию или прекращение.

Аргументировано, что прокурор и уголовное производство неразрывно взаимосвязаны и взаимозависимы. Для уголовного производства прокурор является обязательным и необходимым субъектом, который направляет его движение и наполняет его содержанием своей деятельностью; для прокурора уголовное производство является основной сферой реализации его задач и функций. Таким образом, прокурор и уголовное производство не могут существовать обособленно, и рассмотрение этих категорий по отдельности немыслимо.

В результате исследования определено состояние научной разработки проблем деятельности прокурора в уголовном производстве и установлено их место в системе юридических наук. Раскрыты историческая ретроспектива и современное состояние деятельности прокурора в уголовном производстве. Охарактеризованы правовые основы деятельности прокурора в уголовном производстве. Выявлены лучшие мировые практики деятельности прокурора в уголовном производстве на основе международных стандартов и зарубежного опыта.

Определена природа деятельности прокурора в уголовном производстве с помощью характеристики функциональной модели прокуратуры. Сформулированы цель прокуратуры, заключающаяся в защите человека, общества и государства от уголовно-противоправных посягательств, а также направленные на ее достижение задачи. Раскрыты функции прокуратуры, установлена детерминированность ими деятельности прокурора в уголовном производстве.

Выделена система принципов деятельности прокурора в уголовном производстве. Прокурор определен как субъект уголовного производства; установлена его роль во взаимодействии с другими участниками уголовного процесса. Охарактеризована деятельность прокурора в досудебном и судебном уголовном производстве. Отдельное внимание уделено рассмотрению проблем участия прокурора в особых порядках уголовного производства, а именно: на основании соглашений о признании вины и о примирении; с освобождением лица от уголовной ответственности; по применению принудительных мер медицинского характера; в отношении детей; *in absentia*; относительно уголовных проступков.

В результате исследования выявлены пробелы и коллизии правового регулирования, а также

недостатки правоприменительной практики, препятствующие эффективному осуществлению задач и функций прокуратуры в сфере уголовного производства. С целью их преодоления сформулированы предложения по изменению и дополнению законодательства, направленные на усовершенствование нормативного регулирования деятельности прокурора в уголовном производстве, а также по повышению эффективности данной деятельности.

Ключевые слова: прокурор, уголовное производство, функции прокуратуры, уголовное преследование, досудебное расследование, поддержание публичного обвинения, уголовный иск.

SUMMARY

Lapkin A. V. The prosecutor in criminal proceedings: theoretical, legal, organizational and methodical problems. – Qualifying scientific work in the form of the monograph.

The dissertation for obtaining the scientific degree of a doctor of legal sciences in speciality 12.00.09 «Criminal process and criminalistics, forensic examination; operational search activity». Yaroslav Mudryi National Law University, Ministry of Education and Science of Ukraine. Kharkiv, 2021.

In the dissertation the concept of prosecutor's activity in criminal proceedings is developed, as well as scientifically based proposals aimed at improving its theoretical, legal and organizational foundations are formulated.

The nature of prosecutor's activity in criminal proceedings is clarified. The purpose and objectives of prosecutor's activity are defined, its subject area is determined. The functions of a prosecutor's office are disclosed. The system of principles of prosecutor's activity in criminal proceedings is highlighted.

The activity of a prosecutor in pre-judicial, judicial criminal proceedings and in its separate orders is characterized. Scientifically reasonable offers directed on improvement of standard regulation of activity of the prosecutor in criminal proceedings are formulated.

Keywords: prosecutor, criminal proceedings, prosecutor's office functions, criminal prosecution, pre-judicial investigation, maintenance of public charge, criminal claim.

Підписано до друку 24.03.2021 р. Формат 60x90 1/16

Ум. друк. арк. 1,7. Облік.-вид. арк. 1,9.

Папір офсетний. Віддруковано на ризографі.

Тираж 150 прим. Зам. № 561.

Друкарня

Національного юридичного університету

імені Ярослава Мудрого

61024, Харків, вул. Пушкінська, 77